

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Diplomová práce

UVĚDOMOVÁNÍ SI RIZIK SPOJENÝCH SE
SOCIÁLNÍMI SÍTĚMI U DĚTÍ
VE VOLNOČASOVÝCH KLUBECH V PLZNI

Vedoucí práce: PsLic. Jan Vyhnálek

Autor práce: Bc. Pavla Janouškovcová

Studijní obor: Etika v sociální práci

Ročník: 2.

2015

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě. Diplomová práce je dostupná i v elektronické podobě ve veřejně přístupné části databáze STAG, provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací na odhalování plagiátů.

V Plzni 1. března 2015

Bc. Pavla Janouškovcová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce PsLic. Janu Vyhnálkovi za trpělivost, cenné rady a připomínky.

Obsah

ÚVOD	6
1 SOCIÁLNÍ SÍŤ.....	8
1.1 Vznik sociálních sítí	8
1.2 Druhy sociálních sítí.....	10
1.2.1 Facebook	10
1.2.2 Twitter	11
1.2.3 Instagram.....	12
1.2.4 YouTube.....	13
1.2.5 Lidé.cz	13
1.3 Rizika sociálních sítí	14
1.3.1 Závislost na internetu.....	15
1.3.2 Šíření nepravdivých informací.....	16
1.3.3 Zneužití osobních informací	18
1.3.4 Neodhlášený účet.....	19
1.3.5 Zdravotní rizika	19
1.4 Výhody sociálních sítí.....	20
2 VIRTUÁLNÍ VZTAHY	22
2.1 Láska on-line.....	22
2.2 Agrese na internetu	23
2.3 Psychoterapie online	24
2.4 Dospívající a jejich virtuální vztahy.....	24
3 KYBERŠIKANA	26
3.1 Charakteristické rysy kyberšikany	28
3.2 Způsoby kyberšikany	28
4 FUNKCE SOCIÁLNÍCH SÍTÍ V SOCIÁLNÍM ŽIVOTĚ DĚTÍ A MLÁDEŽE.....	31
4.1 Experimentování s identitou	31
4.2 Intimita a sounáležitost	31
4.3 Prostor pro sebe prezentaci	32
4.4 Multiplicita vztahů.....	32
4.5 Separace od rodičů a rodiny.....	32

5	SEBEPOJETÍ A IDENTITA.....	34
5.1	Identita adolescentů	35
6	PREVENCE RIZIK SPOJENÝCH S POUŽÍVÁNÍM INTERNETU	38
6.1	Bezpečný internet.cz.....	38
6.2	Nebud' obět!	40
6.3	E-bezpečí.....	40
7	SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE – DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE PLZEŇ.41	
7.1	Přiblížení organizace	41
7.2	Otevřený klub Balón	41
8	VÝZKUMNÁ ČÁST PRÁCE	45
8.1	Výzkumný problém, cíle práce, výzkumné otázky a hypotézy	45
8.2	Strategie výzkumu	46
8.3	Výzkumný soubor	47
8.4	Metody sběru dat	47
8.5	Interpretace dat.....	50
8.6	Ověřování hypotéz.....	65
8.7	Shrnutí výsledků	67
9	DISKUSE	69
	ZÁVĚR.....	71
	ABSTRAKT	72
	ABSTRACT	73
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	74
	SEZNAM PŘÍLOH.....	77

ÚVOD

Jednou z věcí, které internet přinesl světu, je usnadnění komunikace. Díky internetové komunikaci se časové prodlevy při doručování zpráv a informací adresátovi zkrátily na minimum. Dnešní sociální sítě jsou fenoménem. Začaly se rozvíjet v polovině 90. let minulého století v USA a využívali je hlavně studenti ke komunikaci mezi sebou. Dnes studenti tvoří téměř polovinu uživatelů sociálních sítí.

Moderní informační technologie jsou dnes mladou generací hojně využívány a usnadňují plnění školních povinností, komunikaci s přáteli a spolužáky. Internet pro mladé lidi představuje rychlý zdroj informací a zábavy v jakoukoliv dobu. Internetová komunikace však s sebou přináší i jistá rizika, se kterými je třeba počítat. Zejména pro děti a mladé lidi může být internet velmi nebezpečný. Při nakládání s osobními informacemi je třeba jednat velmi obezřetně. V tomto ohledu je velmi důležitá role rodičů a pedagogů, kteří by neměli podceňovat význam prevence a seznamovat děti s pravidly bezpečného používání internetu.

Jedním ze základních principů strategie prevence nežádoucích sociálně patologických jevů v resortu školství, mládeže a tělovýchovy je výchova dětí a mladých lidí ke zdravému životnímu stylu a rozvoji osobnosti. Mezi důležité prvky strategie prevence patří i volnočasové programy, které pomáhají rozvíjet schopnosti dětí a zvyšovat jejich psychickou odolnost. S volným časem jsou spojena také média, která mají velký vliv na socializaci dítěte. Média jsou součástí kultury a prezentují modely chování a také hodnoty, které jsou klíčové v dané společnosti. V dnešní době mají snadnější přístup k moderním technologiím také děti a mladí lidé a tyto technologie mají velký vliv na jejich vývoj (Krčmářová, 2012).

V následujících kapitolách se budu věnovat jednotlivým sociálním sítím, které jsou populární mezi mladými lidmi, rizikům a výhodám spojeným s internetem a virtuálním vztahům. Dále se zaměřím na funkce sociálních sítí v sociálním životě dětí a mladých lidí, na sebepojetí a identitu a na prevenci rizik spojených s internetem.

Cílem této práce je zjistit, do jaké míry si děti a mladí lidé ve volnočasových klubech v Plzni uvědomují rizika sociálních sítí a vnímají internet jako bezpečné místo

pro řešení svých problémů. Součástí práce je také výzkum, který řeší problematiku vnímání sociální sítě jako bezpečného prostoru pro řešení problémů dětí a mladých lidí a rizika spojená s užíváním internetu a sociálních sítí. Respondenty budou děti a mladí lidé, kteří svůj volný čas tráví v Salesiánském středisku mládeže – domu dětí a mládeže v Plzni, kde pracuji jako pedagog volného času. Tato organizace bude místem realizace výzkumného šetření. Výsledky výzkumu budou následně sloužit jako podklad pro práci pedagogů v Salesiánském středisku v Plzni v projektu „Bacha na to!“, který bude zaměřen také na prevenci netolismu¹ a rizik sociálních sítí.

¹ netolismus = závislost na internetu

1 SOCIÁLNÍ SÍŤE

Sociální sítě jsou v dnešní době jedním z nejvýraznějších celosvětových fenoménů a patří bezpochyby mezi nejvíce využívané webové služby. Jsou v nich registrovány miliony uživatelů a jejich počet stále narůstá i díky skutečnosti, že v posledních letech jsou sociální sítě otevřené i směrem k propagaci firem. Na této skutečnost se výraznou měrou podílí enormní nárůst využívání mobilních telefonů pro práci s internetem. Sociální sítě primárně slouží k výměně dat a informací – vytvářejí prostor pro setkávání lidí, sdílení zážitků, fotografií a dalších souborů. Existuje několik typů sociálních sítí: některé jsou zaměřené na komunikaci s rodinou a přáteli, jiné na seznámení s novými lidmi, dalšími uživateli sociálních sítí, jiné na výměnu profesních zkušeností apod. Typickými příklady současných zahraničních sociálních sítí jsou Facebook (první zahraniční sociální síť, která je modifikována do češtiny), Twitter (sociální síť zaměřená především na sdílení krátkých zpráv), MySpace (klasický prostor pro sdílení, který je ovšem věkově omezen), Google+ (v současné době firmami hojně využívaný prostor), Instagram (sociální síť zaměřená především na sdílení fotografií) či LinkedIn (zaměřená na profesní záležitosti, žádosti o práce, pracovní profily apod.). Mezi typické příklady českých sociálních sítí patří Lide.cz, Spoluzaci.cz a Libimseti.cz

1.1 Vznik sociálních sítí

Pojem sociální sítě poprvé použil profesor londýnské ekonomické univerzity J. A. Barnes v roce 1954. Barnes studoval sociální vazby mezi rybáři v norské vesnici a jeho závěrem bylo, že celou společnost můžeme definovat jako množinu bodů, z nichž některé jsou propojeny linkami. Tato množina pak utváří celkovou síť vztahů – sociální síť (Kulhánková, Čamek, 2010).

S rozvojem internetu přišly logicky první snahy o komunikaci mezi jednotlivými uživateli. Prvním masově používaným prostředkem komunikace se stal e-mail, který je virtuální variantou klasické pošty. Komunikace po e-mailu je ale poměrně zdlouhavá a brzy přestala být pro některé typy konverzací dostačující. Důsledkem toho byl vznik tzv. „Instant Messengerů“, kde si uživatel stáhne aplikaci a v reálném čase komunikuje

s někým, kdo je momentálně také připojený. Mezi mladými lidmi bylo za tímto účelem nejvíce používáno ICQ². Zajímavým sociálním prvkem, které ICQ později přidalo, bylo hraní jednoduchých on-line her. Uživatel se mohl kdykoliv připojit k vybrané hře, kterou hrál s náhodně přiděleným reálným hráčem, se kterým mohl během hry komunikovat. To mohlo posléze vést k navázání další komunikace (Kulhánková, Čamek, 2010).

Dalším krokem, který učinil on-line komunikaci více osobní, bylo vytvoření aplikace Skype. Tato aplikace fungovala na podobném principu jako ICQ s tím rozdílem, že byla primárně vytvořena pro hovory. Později se přidala také možnost videohovoru. I přesto, že se jednalo o internetovou komunikaci, uživatel viděl druhého člověka reálně na svém monitoru (Kulhánková, Čamek, 2010).

Současně s vývojem on-line komunikace se začaly vytvářet nejrůznější webové stránky, které sdružovaly uživatele se stejným zájmem. Webová stránka měla často charakter diskuzního fóra, kde se mohl uživatel, většinou anonymně, účastnit diskuze na dané téma (Kulhánková, Čamek, 2010).

Postupem času a s vývojem technologií se začaly webové stránky zdokonalovat a přibývaly možnosti, jak je vytvářet. Pro uživatele se tak stávaly stále atraktivnějšími.

Po vytvoření velkého množství menších webových stránek bylo pro uživatele logickým krokem navštěvovat co nejméně stránek, kde by ale zároveň našel rychleji více věcí, které ho zajímají. Takovým místem se staly sociální sítě.

Obecně se za vůbec první sociální síť považuje americká SixDegrees.com, která se stala modelem pro další sociální sítě. SixDegrees.com byla založena roku 1997. Poté vznikly další sociální sítě, největšího úspěchu se ale dostalo až Facebooku. Převážná část aktivních uživatelů sociální sítě je k ní většinou připojena pokaždé, když používá počítač (Kulhánková, Čamek, 2010).

² ICQ je Instant Messenger, který slouží k chatování

1.2 Druhy sociálních sítí

Tato kapitola stručně přibližuje známé sociální sítě, které jsou dnes oblíbené u mladé generace. Základní druhy sociálních sítí rozdělujeme následovně:

Profilově založené sociální sítě

Sociální síť je založena na uživatelských profilech, které si vytvářejí jednotliví uživatelé. Např. Bebo, Facebook nebo MySpace.

Obsahově založené sociální sítě

U obsahově založených sociálních sítí je uživatelský profil v sekundární roli. Hlavním předmětem pozornosti je obsah. Jedná se např. o YouTube

Sociální sítě typu "White-label"

Tyto sítě umožňují uživateli vytvořit jejich vlastní verzi sociální sítě. Tyto sociálně sítě nejsou využívány dětmi ve volnočasových klubech.

Virtuální sociální sítě

Pro virtuální sociální sítě je charakteristické online virtuální prostředí. Např. projekt Second Life svým uživatelům umožňuje chatovat, vytvářet a prodávat věci, vzdělávat se či flirtovat spolu.

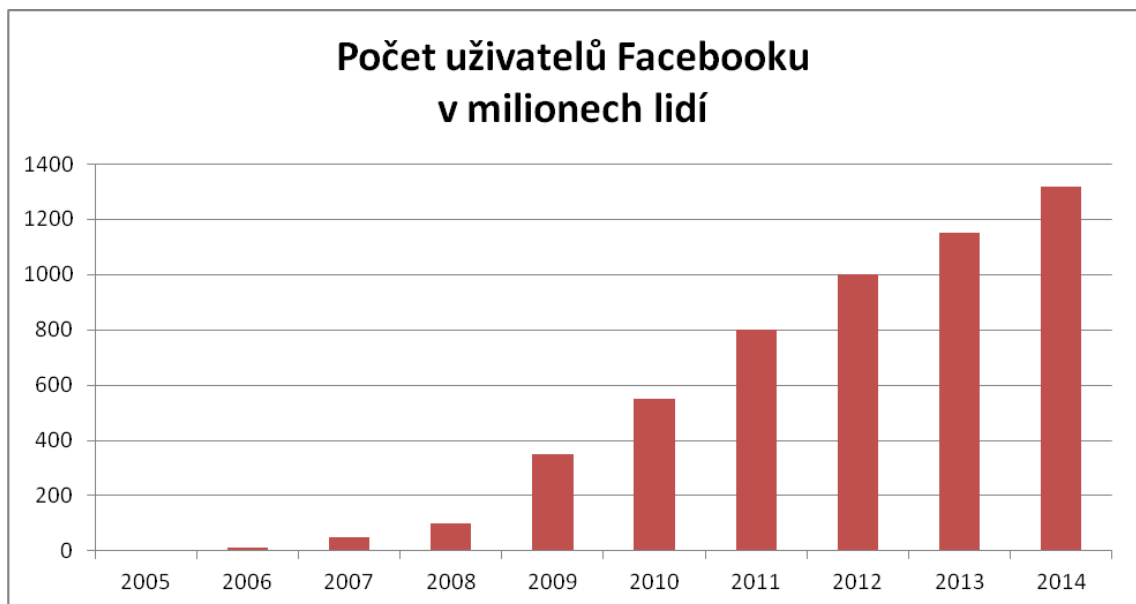
Micro-blogovací sociální sítě

Tyto sítě uživatelům dovoluují publikovat krátké zprávy. Jedná se např. o Twitter.

1.2.1 Facebook

Facebook založil v roce 2004 Mark Zuckerberg. Z počátku fungoval jako privátní síť pro studenty Harvardovy univerzity, o rok později byl spuštěn veřejně. V současnosti jej aktivně používá přibližně 1,4 miliardy uživatelů. O Facebooku byl v roce 2010 natočen film The Social Network, který pojednává o jeho začátcích.

Registrací na Facebooku uživatel získá svůj profil, kam může přidávat textové zprávy, tzv. "statusy", fotografie či videa. Podle současných pravidel by měl být uživatel starší 13 let. Na síti by měl uživatel podle pravidel vystupovat pod svým pravým jménem. Uživatel má možnost přidat si do svých přátel uživatele, se kterými chce sdílet svůj obsah. Nastavení soukromí lze nastavit na různé úrovně. Jednou z možností je situace, kdy nikdo nemůže dohledat profil daného uživatele. Druhým extrémem je případ, kdy lidé dávají k dispozici komukoli naprosto vše, co na síť vkládají. Následující graf znázorňuje růst počtu uživatelů Facebooku v průběhu jednotlivých let. Na ose x jsou jednotlivé roky. Na ose y je znázorněn počet uživatelů v milionech lidí.

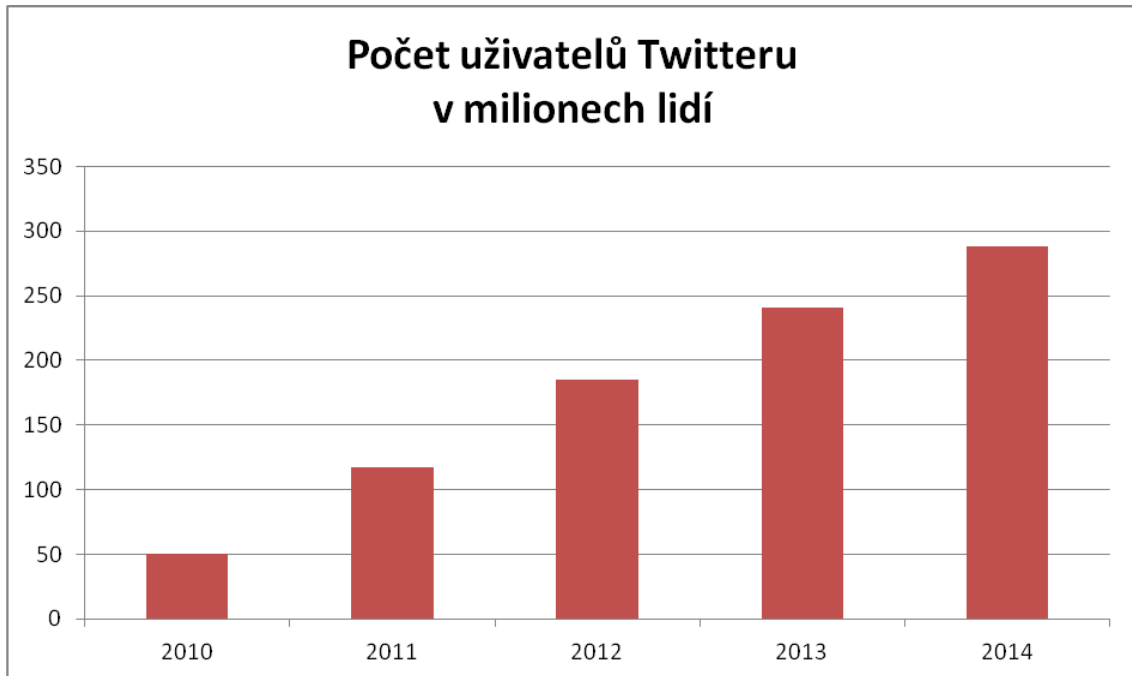

Zdroj: ČSÚ, 2014

1.2.2 Twitter

Druhou největší sociální síť je Twitter. Tato síť funguje na principu krátkých zpráv, každá zpráva může obsahovat maximálně 140 znaků. Aktivně jí využívá kolem 300 milionů lidí. Tato síť je specifická v tom, že je člověk limitovaný délkou zprávy a tak má tendenci vyjadřovat se co nejvíce k věci. Tato skutečnost je vyvažována četností zpráv, aktivní uživatelé Twitteru napíší desítky zpráv denně. Zajímavý rozdíl oproti Facebooku je v tom, že kdokoli může sledovat kohokoli bez potvrzování žádostí. Následující graf

znázorňuje růst počtu uživatelů Twitteru v průběhu jednotlivých let. Na ose x jsou jednotlivé roky. Na ose y je znázorněn počet uživatelů v milionech lidí.

Zdroj: ČSÚ, 2014

1.2.3 Instagram

Další zajímavou sítí je Instagram, který je založený na principu sdílení fotografií, případně krátkých videí. Typickými uživateli Instagramu jsou mladí lidé, kteří na síti ukazují ve fotografiích svůj každodenní život. Nejčastěji přidávají snímky jídel, oblečení, obrázky ze cvičení a také "selfie"³. Instagram je v současné době vlastněný Facebookem, koupil ho v dubnu 2012 za 1 miliardu dolarů. Celosvětově má tato aplikace už přes tři sta miliónů uživatelů. Facebook tvrdí, že Instagram nepohlčí a že ho bude i nadále provozovat jako samostatnou sociální síť (Čermák, 2012).

Podle Čermáka (2012) spočívá atraktivita Instagramu pro mladé lidi v tom, že umí vylepšit vzhled fotografie. Snímky z kompaktního fotoaparátu mohou mít řadu

³ Selfie je typ fotografického autoportrétu pořízený z digitálního fotoaparátu či mobilního telefonu.

nedostatků, počínaje červenýma očima konče nevýraznými barvami a neostrými rysy. Fotky lze samozřejmě upravovat v programech jako je např. Photoshop, ale práce s těmito programy není úplně jednoduchá. Aplikace v mobilních telefonech nabízejí mnohem jednodušší řešení – tzv. filtry. Instagram jich nabízí přibližně dvacet. Tato funkce umí fotku protáhnout, vytvořit ostřejší kontury a barvy. Je možné volit mezi různými styly vzhledu snímku. Například tzv. retrostyl dokáže fotografii upravit tak, že vypadá jako desítky let starý snímek.

Tato aplikace dále slibuje popularizaci dané fotografie. Podobně jako na Facebooku je zde totiž možné získávat své fanoušky. V roce 2012 překročil celkový počet nahraných fotek na Instagramu jednu miliardu (Čermák, 2012).

1.2.4 YouTube

Sociální síť YouTube byla založena v roce 2005 a má přes 800 milionů aktivních uživatelů. V roce 2006, tedy krátce po založení této sítě, ji koupila společnost Google. Tato aplikace se zaměřuje především na publikaci videoobsahu. Jednotliví uživatelé si zde vytváří své profily, na rozdíl od předchozích sociálních sítí se zde však představují pouze stručně. Hlavní činností uživatelů je, že zde sdílejí svá videa, která mohou hodnotit a komentovat další registrovaní lidé. I tato stránka je hojně využívána mladými lidmi, kteří hudbu a videa často řadí mezi své zájmy a prostřednictvím YouTube mohou sledovat nejnovější videoklipy svých oblíbených zpěváků a další videa (Čermák, 2012).

1.2.5 Lidé.cz

Lidé.cz je česká sociální síť, kterou využívá několik stovek tisíc lidí převážně z České republiky. Tuto síť provozuje firma Seznam.cz. Jedná se o profilový styl sítě – návštěvníci si zde mohou založit svoji stránku, kde sdílí své fotografie, mohou chatovat a psát do diskuzí. Síť je také hojně využívána k seznamování. Lidé.cz zažilo velký propad díky rostoucí popularitě Facebooku. Přesto, že Facebook není primárně založený na online chatování jako Lidé.cz, zvykli si uživatelé na jiné formy komunikace. Diskuze se přesunula do komentářů, uživatel tak nemusí být stále online, může se

kdykoliv k diskuzi připojit a také jí zpětně pročitat. Soukromé zprávy na Lidé.cz nahradily zprávy na Facebooku, které jsou mnohem lépe přístupné a Facebook pro ně vytvořil samostatnou mobilní aplikaci, kterou používá stovky miliónů lidí.

Seznam.cz si uvědomuje rizika sociálních sítí a tak v roce 2012 vytvořil projekt seznamsebezpecne.cz, který má za cíl edukovat především malé děti. V minulosti bylo zaznamenáno několik pokusů o zneužití dětí pedofilem prostřednictvím Lidé.cz, kdy se pedofil snažil děti donutit k osobnímu setkání. Tomuto projektu se blíže věnuji v kapitole Prevence rizik spojených s používáním internetu.

1.3 Rizika sociálních sítí

Sociální sítě kromě řady pozitiv ovšem přináší také řadu negativních dopadů na své uživatele. Tato kapitola se zabývá konkrétními riziky, která jsou spojena s užíváním sociálních sítí. Jedná se především o rizika spojená s on-line komunikací, kterou děti a mladí lidé považují za běžnou součást každodenního života.

Velký počet sociálních sítí je určen k seznámení s dalšími uživateli a udržování vztahů s přáteli. Při registraci uživatel vyplňuje své osobní údaje, které sdílí se všemi svými přáteli a v případě tzv. otevřených sociálních sítí také se všemi uživateli dané sítě. Náš uživatelský profil bude obsahovat takové informace, které do něj zadáme, a je třeba si uvědomit, že většina těchto informací, které na internetu zveřejníme, už nejde vzít zpět.

Nejčastěji jsou rizikům a nástrahám internetu vystaveny děti, které si často neuvědomují všechna nebezpečí, která jim hrozí. Prostřednictvím sociálních sítí dochází k odcizování mnoha identit. Musíme se tedy co nejvíce snažit o to, aby byl kontakt dětí se sociálními sítěmi a dalšími moderními technologiemi bezpečný. Některá doporučení můžeme nalézt například ve filmu s názvem „Seznam se bezpečně“, který ve třech příbězích ukazuje rizika spojená s používáním internetu (www.bezpecnyinternet.cz).

Vnímání rizik sociálních sítí souvisí také s věkem. Děti v předškolním věku postupně dosahují vyšší a vyšší samostatnosti a upevňují si svou pozici ve světě. Výrazně se

rozvíjí také jejich sociální schopnosti, díky kterým se mohou stále více zapojovat do sociálních interakcí. Základní způsoby sociálního chování si dítě osvojuje v rodině a postupně získává další prostředky komunikace. Je v kontaktu také s vrstevnickou skupinou v mateřské škole. Navazování vztahu s vrstevníky je podle Vágnerové (2005) jednodušší než u dospělých jedinců, protože nevyvolává pocit ohrožení.

Odborníci tvrdí, že u dětí do tří let věku ještě nelze nalézt důkazy vlivu médií na vývoj dítěte. Je ale zřejmé, že na tyto podněty technického charakteru děti nějak reagují. Ukazuje se, že například on-line hraní her může zlepšovat pozornost, vizuální představitivost a paměť dětí. Surfování na webových stránkách údajně může zvyšovat schopnost interpretace a vizuálního zpracování informací. Krčmářová (2012) uvádí, že přínosy i nebezpečí, které moderní technologie znamenají pro nejmladší děti, jsou dosud zmapovány jen velmi hrubě.

U dětí školního věku a adolescentů je vliv internetu zcela zřejmý, protože přicházejí do kontaktu s informačními komunikačními technologiemi minimálně ve škole. Tyto mladé lidi ohrožují různá rizika sociálních sítí. V následujících podkapitolách budou představeny nejčastější z nich.

1.3.1 Závislost na internetu

Závislost na internetu je poměrně častým jevem, bývá však těžké ji rozpoznat od běžného užívání internetu. Na rozdíl od závislosti na sledování televize, která je pasivním druhem závislosti, řadíme závislost na internetu mezi závislosti aktivní. Šmahel (2003) říká, že „různé studie považují za nadužívání internetu rozmezí 5 – 25 hodin týdně a neshodují se ani v názoru, co znamená normální použití internetu. Závislost na internetu se vyznačuje různými symptomy. Patří mezi ně důležitost internetu, změna nálady, zvyšování tolerance, abstinenční příznaky a konflikty (Šmahel, 2003).

Důležitost vyjadřuje fakt, že závislý jedinec považuje internet za důležitou část života. Internet zaměstnává veškeré jeho myšlenky, ovlivňuje jeho pocity a chování. Pokud daný jedinec momentálně nemá možnost věnovat se internetu, myslí na tuto

činnost a mění se jeho nálada. Mohou se dostavovat abstinenční příznaky v podobě nepříjemných psychických či fyzických pocitů. Dále se u závislého zvyšuje potřeba věnovat se internetu. Tuto činnost musí vykonávat čím dál tím víc, aby se dostavil požadovaný efekt. Závislost ovlivňuje také vztahy s rodinou, spolužáky nebo přáteli a může docházet k řadě konfliktů (Šmahel, 2003).

Závislost na internetu neboli netolismus může vzniknout tím, že se děti nudí, jsou ve stresu, prožívají osamocenosť nebo úzkosť. Může to pro ně být jednoduchý a zábavný prostředek, jak zapomenout na problémy a neúspěchy ve škole nebo v rodině. Virtuální svět je pro mladé lidi atraktivní a může jim pomoci kompenzovat neúspěchy z reálného světa (Krčmářová, 2012).

Krčmářová (2012) dále uvádí, že rizikem netolismu jsou více ohroženi jedinci, kteří mají v reálném životě problémy. Jedná se hlavně o děti, které se cítí osamoceny nebo prožívají úzkosť v mezilidských situacích. Komunikace přes internet se těmto jedincům může jevit jako méně ohrožující.

Závislost na internetu doprovázejí také fyzické příznaky jako je porucha spánku, bolest zad, krku a hlavy, která je způsobená dlouhým sezením u počítače a dlouhým sledováním monitoru, které velmi namáhá zrak. Dále se může objevit bolest zápěstí a rukou, děti pak mohou mít problémy s psaním ve škole.

Omezit závislost na internetu nebo jí předcházet může pomoci stanovení určitého času, který může dítě denně na internetu strávit. Každý závislý by si měl zmapovat, jaké činnosti v souvislosti se závislostí na internetu zanedbává nebo činnosti, které měl rád, než začal trávit čas na internetu a pokusit se k těmto činnostem vrátit.

1.3.2 Šíření nepravdivých informací

Dalším negativním dopadem hojného používání internetu a sociálních sítí je šíření nepravdivých informací. „Internet ve své podstatě umožňuje poměrně snadné šíření téměř libovolných informací, které jen zřídka podléhají nějaké cenzuře či jen věcné kontrole své správnosti.“ (Konečný, 2011, s. 38). Dodnes řada lidí trpí klamným

pocitem, že to, co je uveřejněno na internetu (případně to, co je propagováno médii jako celkem) je nesporná pravda. V internetovém prostředí bývají dnes tyto lži nazývány tzv. hoaxy, neboli poplašnými zprávami, které jsou smyšlené. Nebezpečné jsou zejména hoaxy, jejichž snahou je dostat z uživatelů podvodnými cestami peníze za různé zboží, služby, ale i pomoc (www.nebudobet.cz).

Velice blízko k hoaxům, má tzv. fake (falešná informace). Jedná se o předem domluvené video, které se vydává za náhodně natočené nebo náhodně pořízená fotografie. Cílem je dosáhnout vysoké sledovanosti.

Lhaní na internetu je považováno za poměrně častý a nežádoucí jev, který je bezprostředně spojen s otázkou důvěry. Konečný (2011) upozorňuje na závislost lhaní ve věku. Proto je důležité, aby si každý uživatel informace získané z internetu ověřil z dalších zdrojů. Míru lhaní na internetu v České republice zjišťoval ve svém výzkumu Konečný (2011).

Vymezení pojmu lži není jednoduché. Za lež je považováno jakékoliv tvrzení neodpovídající skutečnosti. Člověk ale může šířit klamné informace a o jejich nepravdivosti nemít tušení. Dallozová (2002) však upozorňuje na to, že pravda a lež nemusí vždy být v opozici. Vždy je nutné rozlišovat mezi nevědomostí a skutečnou lží. Dallozová (2002) se zabývá problematikou dětského lhaní a uvádí v souvislosti se lží jako únikem před zraňující realitou termín S. Freuda a O. Ranka – rodinná romance - příběh, který dítě zkonstruuje, aby se vyhnulo příliš bolestné skutečnosti. Dále mluví o situaci, kdy děti pomocí lži vyjadřují své přání a dávají najevo „jak by to mělo být“.

Příčinou dětských lží může být také snaha vlastní obrany, zabránění nějakému odhalení. Lež může být vyjádřením nespokojenosti s vlastní životní situací. Pomocí lží se snaží dostat z nepříjemné sociální situace, potrestání nebo jiného problému. Děje se tak v situacích, kdy děti předpokládají, že by jim pravda přinesla potrestání a možné zraňující prožitky. Lež může být obranným mechanismem, který je ochranou před úzkostí a strachem (Dallozová, 2002).

Zdrojem lži mohou být také ustálené kulturní, rodinné nebo individuální vzorce chování, např. zvyk lhát v určitých situacích nebo používat určité fráze.

Další častou motivací lži u dětí může být touha získat obdiv a uznání okolí. Prostřednictvím lži mohou adolescenti získat úctu, zálibení a respekt svých kamarádů. Mohou na sebe strhávat pozornost okolí a předcházet pocitu osamocení a méněcennosti.

Prostředí internetu je charakteristické tím, že si v něm lidé sdělují či dělají věci, které by v reálném světě neřekli či neudělali. Cítí se méně omezení, ztrácí zábrany a lze identifikovat absenci úzkosti.

1.3.3 Zneužití osobních informací

Lidé si často neuvědomují, jaký dopad může mít zveřejnění informací na sociálních sítích. Dávají snadno k přístupu osobní informace, které by v běžném životě cizímu člověku nesdělili. Člověk, který chce takové informace získat, má tak často velice jednoduchou práci. Typické příklady osobních informací přiblížím v této podkapitole.

Většina uživatelů vyplňuje na svém profilu město, kde právě bydlí, nebo delší dobu přebývá. To je většinou hodně obecná informace, pokud se nejedná o malé město, či vesnici. Konkrétnější informace může být fotka domu nebo pohled z okna bytu. Nebezpečné v souvislosti s informací o bydlení může být oznámení odjezdu na dovolenou. Potenciální útočník tak dostává zprávu, že je byt prázdný.

Stejně jako bydliště, vyplňují často lidé i práci, školu a vzdělání. Na první pohled běžná informace, naprosto cizímu člověku ale říká, kde se daný člověk často zdržuje.

Především na Facebooku se často lidé hlásí na různé události. Informace, že uživatel zaškrtnul, že přijde na nějakou akci, se zobrazí na jeho profilu. Záleží tedy na nastavení soukromí, jaké si uživatel zvolil. Pokud je ovšem událost veřejná, může se kdokoli podívat, kdo se jí zúčastní a tam uvidí všechny, kteří se k události přidali.

Informace o navštěvovaných místech se dá někdy zjistit i z fotek, pokud například člověk chodí každý týden ve stejnou dobu do stejného klubu. Někteří uživatelé také občas napíší status, kam a kdy se chystají.

1.3.4 Neodhlášený účet

Problém s neodhlášeným účtem se často vyskytuje ve školách nebo volnočasových klubech, kde se děti často střídají u počítačů. Někdo se přihlásí, při přihlašování buď zapomene odškrtnout, že nechce zůstat trvale přihlášen, nebo tuto možnost ze zvyku z domova potvrdí po zobrazení otázky, jestli chce zůstat přihlášen.

Poté uživatele někdo na počítači vystřídá, všimne si, že zůstal účet neodhlášený a hrozí nebezpečí, že tento uživatel může dané situace zneužít, změnit přístupové heslo a majitel profilu zcela ztrácí kontrolu nad svým uživatelským účtem.

1.3.5 Zdravotní rizika

S užíváním počítače a internetu jsou spojena také zdravotní rizika. Kromě únavy očí může vést intenzivní zátěž kladená na zrak k bolestem hlavy, zánětům spojivek nebo oslabenému vidění. Proto je důležité umístit počítač tak, aby byl monitor od očí vzdálen asi 70 cm a horní okraj monitoru byl ve výši očí. Zatím není zcela zřejmé, jaký vliv na zdravotní stav bude mít dlouhodobá práce u LCD⁴ monitorů, u kterých se uvádí, že nemají negativní vliv na zrak člověka (Zemanová, Ručková, 2001).

Pokud není dodržena vzdálenost monitoru a správné sezení u počítače, může docházet k bolestem krční páteře. Dále se mohou začít objevovat bolesti zad, paží a nohou. Přetížení páteře může mít za následek také závratě, bolesti hlavy nebo žaludeční potíže. Krční páteř je ještě více namáhána při práci s notebookem, který je ergonomicky nevýhodný (Zemanová, Ručková, 2001).

⁴ LCD monitor má displej z tzv. tekutých krystalů

Při dlouhém pobytu u počítače může docházet také k zánětům šlach, jelikož práce s klávesnicí nebo myší u počítače je velmi jednotvárná a pohyby se opakují stále dokola. Při těchto pohybech dochází ke zvýšenému vstřebávání kloubního mazu a následně k jeho nedostatku (Zemanová, Ručková, 2001).

Sezení u počítače poškozuje u dětí také správné držení těla. Tím, že děti tráví více času u počítače a mají nedostatek pohybu, se rozvíjejí civilizační nemoci, jako je například obezita. Statistiky uvádí, že v České republice bojuje s nadváhou polovina dospělých lidí a stále se zvyšuje také výskyt obezity u dětí. Dětská obezita přitom představuje závažný psychosociální a zdravotní problém, při kterém je dítě vystaveno velkému společenskému tlaku (Zemanová, Ručková, 2001).

1.4 Výhody sociálních sítí

Sociální sítě mají své výhody i nevýhody. V této podkapitole se budu věnovat přínosům sociálních sítí.

Předností internetové komunikace je především rychlost a možnost sdílet různá data. Můžeme zůstat v kontaktu s velkou skupinou lidí, ať už se jedná o rodinu, přátele, spolužáky, spolupracovníky nebo jiné známé. Takovéto sdílení informací může být skutečně efektivní a ušetřit lidem mnoho času. Navíc nám sociální sítě umožňují komunikovat s lidmi, kteří se nacházejí v jiných zemích nebo na jiných světadílech.

Sociální sítě propojují obsah z celého webu a umožňují nám tedy získávat i informace mimo sociální síť.

Další z výhod může být snadné získání přátel. Na internetu jsou miliony lidí, kteří mají zájem o nová přátelství a chtějí sdílet své zkušenosti s jinými lidmi. Vzhledem k tak vysokému počtu uživatelů jsou diskuzní témata tak různorodá, že si každý přijde na své.

Sociální sítě nám nabízejí velkou flexibilitu, co se týká možností připojení – lidé ze všech koutů světa k nim mají přístup v jakoukoliv dobu. Podle Krčmářové (2012) si lidé prostřednictvím on-line komunikace procvičují mnohé sociální dovednosti a prohlubují

své jazykové znalosti. Děti si například mohou dopisovat s vrstevníky ze zahraničí a procvičovat si cizí jazyk.

Krčmářová (2012) se také domnívá, že internet se může stát každodenním rádcem mladých lidí. Dítě si zde snadno zjistí informace, které potřebuje vědět a prohlubuje tak své znalosti v různých oblastech.

Výhodou sociálních sítí je také sdílení. On-line prostředí nám umožňuje vyhledávat skupiny lidí se stejnými zájmy a navzájem se obohacovat. Sdílení je vhodné obzvláště pro subkultury, čímž se často ulehčuje socializace dospívajících jedinců. Mezi mladými lidmi je populární především sdílení fotografií a aktuálních prožitků (Krčmářová, 2012).

2 VIRTUÁLNÍ VZTAHY

Lidé se ve virtuálním světě potkávají nejen se svými přáteli, v prostředí internetu se mohou také zamilovat. Fyzická atraktivita lidí má velký vliv na okolí a lidé mají sklon tyto atraktivní jedince hodnotit jako šťastnější a úspěšnější. Fyzicky neatraktivní jedinci tedy mají jistý handicap v reálném světě a virtuální prostředí jim dává možnost to změnit. Každý jedinec si může přisvojit vlastnosti, které by si přál mít a které ho činí atraktivním.

Šmahel (2003) říká, že virtuální vztahy jsou podobně různorodé jako ty reálné. Lidé o sobě mají nereálnou představu, která je dána absencí reálné podoby protějšku a nabízí se zde velký prostor pro fantazii a představy. V reálném světě je pro nás důležitá blízkost, kterou na internetu nahrazuje frekvence komunikace.

2.1 Láska on-line

Šmahel (2003) se domnívá, že ve virtuální realitě nemáme zdaleka tak velký strach z odhalení jako v reálném životě. Cítíme se bezpečněji, jelikož snadněji můžeme odejít. Proto mají lidé tendence se ve virtuálním prostředí více odhalit, jít s kůží na trh, ukázat všechny své stránky a sdělovat bez potíží co si doopravdy myslí. Atraktivními jsou pro nás podle autora ti, kteří si dělají legraci sami ze sebe, zatímco k těm, co se strefují do svého okolí, pociťujeme sympatie opačné.

Virtuální realita však může často vést k „falešným přátelstvím“, jelikož při diskuzi skrze internet máme dojem, že s někým souhlasíme na sto procent a tudíž jsme si velmi blízcí. Procitnutí přichází ve chvíli, kdy si s onou osobou povídáme delší dobu, případně se s ní i setkáme v reálném prostředí a zjistíme, že míra stejných názorů a postojů zdaleka není tak velká, jak se nám dříve mohlo zdát (Šmahel, 2003).

Pro mnoho adolescentů je vítaným zpestřením romantika, kterou virtuální prostor nabízí. Mezi oblíbené aktivity patří ve vztazích posílání virtuálních růží a polibků, které lidé oceňují zvláště v případech, jsou-li od sebe prostorově vzdáleni a mohou si odloučení zpříjemňovat virtuálními rozhovory a pozornostmi. Jedná se o nový svět

objevování sexuality, spojení fantazie a reality. Komunikující protějšky však mají o sobě často neúplné informace a nereálné představy, což obvykle nevede až do doby reálného setkání (Šmahel, 2003).

2.2 Agrese na internetu

Mnozí lidé věří, že v prostředí virtuální komunikace bývá extrémně projevoována agresivita, kterou reprezentuje např. fenomén „flame wars“. Peterka vysvětlil pojem Flaming takto: *„Kdekoli spolu komunikuje větší počet lidí, je docela dobře možné, že si občas „vjedou do vlasů“, byť jen slovně. Někdy k tomu stačí jen velmi málo, a může to být zcela neúmyslné (zatímco někdy to naopak může být i úmyslné). Pokud nějaký takový příspěvek někoho „nadzdvihne“ natolik, že na něj ostře zareaguje, pak se jeho reakci říká tradičně „flame“ (oheň). Flame, neboli vzplanutí bychom tedy mohli označit za jakési synonymum pro agresi ve slovních diskuzích (Šmahel, 2003).*

Psychologové se ve svých teoriích shodují na tom, že některé vlivy mohou tendenci k agresivnímu jednání zvyšovat. Pokud jsme frustrováni, např. v situaci, kdy čekáme na odezvu, jsme více náchylní k agresivnímu počínání. Dalším hybatelem, který může zvýšit naši frustraci a tím i agresi, je „padání“ připojení a další technické potíže, kterými je zkoušena také naše trpělivost. Naše odolnost vůči agresi však nebývá snižována pouze frustrací, ale v podstatě jakoukoliv negativní událostí (Šmahel, 2003).

Dalším podnětem k agresi bývá jakýkoliv útok nebo agrese vůči naší osobě, charakteru či virtuální postavě. Z této agrese plyne agrese a my toužíme po odvetě vůči útočníkovi, zvláště pak, pokud jsme navíc frustrováni z technických obtíží. Vzhledem k zázemí, které virtuální prostředí poskytuje, k němuž řadíme relativní pocit bezpečí, anonymity a fyzickou distanci, lidé si často dovolí mnohem více, než by si kdy dovolili v reálném životě. K vyjadřování rozbouraných emocí napomáhá možnost okamžitého spojení s naším protějškem, napíšeme e-mail v agresivním stylu a jediné, co stačí, je kliknout na „Odeslat“ (Šmahel, 2003).

2.3 Psychoterapie online

Existuje mnoho způsobů, jak tuto terapii využívat, k nejběžnějším metodám patří textová komunikace, která může probíhat prostřednictvím chatu. Spolupráce většinou bývá taková, že zájemce o terapii si zaplatí jakýsi kredit, což může být časově vymezená terapie nebo určitý počet e-mailů. Problémem může být otázka důvěry mezi terapeutem a klientem, vzhledem k riziku možnosti nabourání „hackera“ do důvěrné komunikace (Šmahel, 2003).

Ve virtuálním prostoru existuje také možnost vytvářet podpůrné skupiny, kde mohou komunikovat lidé, kteří by nemohli být v reálných skupinách (např. z důvodu sociální fobie).

Grohol (1998) in Šmahel (2003), který se zabývá problematikou psychoterapie online, popsal výhody, které tato terapie přináší. Mezi pozitiva řadí jistou míru anonymity, která pomáhá v překonání mnohých překážek, jako např. strach z odhalení okolím. U některých lidí je další výhodou schopnost lepší sociální interakce on-line. Terapie bývá rychlá, online terapeut bývá mnohem častěji k dispozici a pomoc tedy může být poskytnuta dříve než běžným způsobem. Dalšími výhodami Grohol spatřuje možnost využití terapie u klientů, trpících sociálními fobiemi a možnost využití terapie z geografických a finančních důvodů.

2.4 Dospívající a jejich virtuální vztahy

Virtuální prostředí se dospívajícím mladým lidem nabízí jako prostředek pro navazování vztahů – přátelských, pracovních a také partnerských. Častým jevem je hledání partnera v prostředí internetu. Dospívající uvádějí, že na internetu lze najít nepřeberné množství potencionálních partnerů a je možné stále poznávat nové a nové lidi. Tito lidé jsou navíc snadno dostupní (ze svého domova) a otevření ke komunikaci více než v reálném světě (Šmahel, 2003).

Další výhodou je nezávislost na lokalitě, dospívající se mohou bavit s lidmi z celého světa, poznávat jinou kulturu, mentalitu, zvyklosti a mají možnost si procvičit cizí jazyk.

Snadné navazování vztahů je vnímáno mladými jako další velké pozitivum. Mohou snadno navázat kontakt i s člověkem, kterého by se v reálném světě báli oslovit. (Šmahel, 2003).

Dospívající často popisují vztahy na internetu jako nereálné, neskutečné a pojmy kamarádství nebo přátelství jsou pro ně v prostředí internetu těžko použitelné. Mnozí nenazývají navázané vztahy kamarádstvím, ačkoliv došlo ke vzájemnému sdělení osobních informací. Autor tuto skutečnost přisuzuje vlivu prostředí plného přetvářek a lží, jakým internet může být. Přátelství se tedy stává ve virtuálním prostředí jen jakousi iluzí (Šmahel, 2003).

3 KYBERŠIKANA

Kyberšikana je modifikovanou formou tradiční šikany. Předpona „kyber“ označuje skutečnost, že se tato forma vyskytuje v prostředí počítačů. Je tedy realizována prostřednictvím komunikačních technologií, jako je internet nebo mobilní telefon. Jejimi prostředky jsou textové zprávy, e-maily, webové stránky a sociální sítě. Představuje určitý druh násilí, který je spojen s cílem ublížit nějaké osobě nebo ji ponižit. Tato forma psychické šikany neprobíhá tváří v tvář, ale anonymně, což útočníkům zajišťuje určitou ochranu. Agresor si může utvářet různé identity a to mu dává pocit nepolapitelnosti a posiluje jeho odvalu zkoušet nejrůznější druhy útoků (Rogers, 2011). Mezi druhy kyberšikany patří např. odesílání výhrůžných SMS zpráv, obtěžování prostřednictvím chatu na sociálních sítích, posílání degradujících videí, obrázků či fotografií, vytváření falešných webových stránek ponižujících jedince apod. V extrémních případech jsou agresori schopni získat přihlašovací údaje obětí a pod jejich jménem rozesílají výše zmíněné vulgární zprávy či obrázky (Krčmářová, 2012).

Obětí kyberšikany se může stát každý člověk. Děti a mládež mohou být tímto jevem obzvláště ohroženy, protože se ve virtuálním světě často chovají rizikovým způsobem, sdílejí své osobní informace s neznámými uživateli internetu apod. Může se jednat také o děti s přehnanou důvěřivostí, které se nechají cizími lidmi ovlivnit. Tento problém se z velké části týká také mladých lidí, kteří jsou přitahováni nezávislým světem internetu a sociální sítě jim přinášejí nové cesty seznámení. V současné době narůstá počet obětí kyberšikany, který je způsoben především enormnímu rozšíření používání internetu mladými, kteří se v něm příliš neorientují (Krčmářová, 2012).

V zahraniční literatuře se setkáváme s označeními computer bullying (počítačová šikana), cybernetic bullying (kybernetická šikana) a virtual bullying (virtuální šikana).

Za autora pojmu kyberšikana je považován Bill Belsey z Kanady, který ji definoval jako „*úmyslné, opakované a nepřátelské chování ze strany jednotlivce nebo skupiny za účelem ublížit ostatním a zároveň zahrnuje využití informačních a komunikačních technologií (např. e-mail, mobilní telefon a pager, IM, vytvoření hanlivých osobních webových stránek)*“ (Belsey, 2008). Dalšími autory bývá označována jako individuální či

skupinové úmyslné zneužívání informací či elektronické komunikace vedoucí k záměrnému a opakovanému obtěžování nebo ohrožování jedince či skupiny šířením poškozujících textů, obrázků, apod. (Šmahaj, 2014).

Šmahaj (2014) říká, že kyberšikana je formou šikany, které je v posledních letech věnována zvýšená pozornost, ale i přes tento fakt se stává čím dál častějším jevem naší společnosti. Po celém světě se mezi odborníky vedou diskuze, zda je tento problém samostatným fenoménem nebo zda lze využít konceptuálních a teoretických podobností mezi šikanou a kyberšikanou tak, abychom je mohli aplikovat pro včasnou prevenci a zvládnutí následků šikanování pro oběť, její rodinu a okolí a také pro agresora.

V dnešní době máme díky technologickému vývoji přístup k důležitým informacím a přináší nám možnost spojení s přáteli a rodinou po celém světě. Informační technologie se staly významným komunikačním a socializačním prostředkem, jsou využívány také pro zábavu, ale i práci. Přes množství výhod a možností, které nám tyto moderní technologie přináší, jsou na straně druhé potenciálním prostorem pro střet s negativními vlivy, například stále sílícím vlivem kyberšikany.

Ke kyberšikaně může docházet mnoha nástroji a několika různými způsoby, vždy však probíhá v kyberprostoru. Šikanování může být realizováno prostřednictvím mobilních telefonů ve formě zasílání textových (SMS) nebo i obrázkových (MMS) zpráv a šikanujícími telefonáty. Agresor může šikanovat také prostřednictvím internetu - webové stránky, e-maily, chatovací místnosti, sociální sítě, počítačové hry a vůbec skrze celý virtuální svět.

Že je kyberšikana stále sílícím společenským problémem, dokazuje mimo zvýšený výskyt jevu i skutečnost, že se množí materiály, které se zabývají touto problematikou. Též vznikají webové stránky a další projekty, které věnují pozornost především její prevenci.

Nebezpečí kyberšikany je také ve specifičnosti on-line komunikace, kde chybí především velmi podstatná neverbální složka. Velmi snadno proto může dojít

k nedorozumění mezi adresátem a příjemcem. Tato forma šikany může postihnout kteroukoliv osobu, která užívá kyberprostor – děti, dospívající, dospělé (Krčmářová, 2012).

3.1 Charakteristické rysy kyberšikany

Prvním z charakteristických rysů kyberšikany je anonymita. Pocit anonymity je pouze domnělý. Agresoři se velmi často domnívají, že nemohou být dopadeni. Opak je v drtivé většině pravdou. Každý počítač na internetu komunikuje skrze poskytovatele připojení a pod IP adresou. Tyto informace velmi pomohou policii při případném vyšetřování, zvláště pokud jsou důkazní materiály stále k dispozici v počítači nebo mobilním telefonu oběti. Problém by mohl nastat v případě, když útočník využije k páchání činu internetovou kavárnu, která by neměla nainstalovaný kamerový systém nebo v případě nezabezpečené WiFi (Šmahaj, 2014).

Rysem kyberšikany je také nezávislost na místě a času. Kyberšikana může probíhat kdykoliv, oběť ani o napadení nemusí dlouhou dobu vědět. V době vyspělé moderní techniky může šikanování probíhat kdekoli a v kteroukoliv denní dobu.

Podle Šmahaje (2014) může dojít také k proměně agresora a oběti. Jelikož v kyberprostoru nepotřebujete oplývat hrubou silou, abyste ublížili nebo se mohli bránit, mohou se mnohdy šikany dopouštět jedinci, kteří jsou oběťmi šikany v reálném životě.

Dalšími rysy kyberšikany je obtížná kontrola této činnosti, rychlé šíření a fakt, že často probíhá pro pobavení.

3.2 Způsoby kyberšikany

Jedním ze způsobů kyberšikany je provokování. Jedná se o prudkou nebo urážlivou výměnu názorů mezi dvěma nebo více jedinci, probíhající přes komunikační technologie. Častěji probíhá přes diskuzní skupiny nebo chatovací místnosti než prostřednictvím e-mailu. Ve skupinách a chatech bývá provokování provozováno za

účasti publika. Agresorův záměr je v tomto případě vyvolat provokativní válku, následně celou slovní přestřelku zkopírovat a uveřejnit. Dle Adama Johnsona (1998) dochází v prostředí virtuální reality k tomuto agresivnímu chování až čtyřikrát častěji než v reálném světě (Krčmářová, 2012).

Dalším způsobem může být kyberobtěžování. Obtěžování bývá ve spojení s šikanou vymezeno jako určité chování či akce, která je zaměřeno vůči konkrétní osobě. Toto chování je dotyčnou osobou vnímáno jako obtěžující, nepříjemné nebo jí způsobuje pocity značné emocionální tísně. Obtěžování je specifickou formou kyberšikany, která zahrnuje opakované posílání urážlivých zpráv oběti. Kyberobtěžování se od provokování odlišuje tím, že k němu dochází po delší dobu a je více jednostranně zaměřené. Agresor se zaměřuje cíleně na jednu oběť (Šmahaj, 2014).

Formou šikany je také ocerňování. Jedná se o šíření nepravdivých a hanlivých informací o oběti. K jejich šíření dochází nejčastěji prostřednictvím e-mailu nebo webových stránek. Do této kategorie také můžeme zařadit zveřejňování, sdílení či rozesílání digitálně upravených fotografií, které často mají zraňující, ponižující či sexuální povahu (Šmahaj, 2014).

Nepřípustné je také napodobování a používání cizí identity. Agresor se v tomto případě představuje a jedná jako oběť. Agresor většinou prolomí přístupové heslo k osobním účtům oběti a po přihlášení jedná pod jejím jménem. Často ostatní uráží, pomlouvá, rozesílá nevhodné nebo lživé informace či soubory. Útočník může změnit profil oběti na sociální síti. Velmi nebezpečné mohou být situace, kdy využije účtu oběti pro zasílání útočných zpráv např. členům z nenávislných nebo extrémních skupin, použije jméno a osobní údaje oběti (Šmahaj, 2014).

Jednou z forem kyberšikany je také odhalování tajemství a podvádění. Jedná se o odhalování či sdílení osobních informací o oběti za účelem ji ztrapnit. Na první pohled se tento způsob nemusí zdát tak závažný, může však oběti způsobit značné problémy (Šmahaj, 2014).

Další z forem kyberšikany je tzv. kyberstalking. Jedná se o virtuální pronásledování oběti pomocí informačních a komunikačních technologií. Útočník své oběti zasílá zprávy s výhružkami a snaží se v ní vyvolat strach. Oproti klasickému stalkingu nehrozí u kyberstalkingu tolik přímé fyzické nebezpečí, nicméně v současné době je možné získat informací o oběti v prostředí internetu skutečně mnoho. Samotná anonymita dává kyberstalkerům ohromný prostor pro pronásledování své oběti, které může trvat i několik let a může být velmi traumatizující (Krčmářová, 2012).

4 FUNKCE SOCIÁLNÍCH SÍTÍ V SOCIÁLNÍM ŽIVOTĚ DĚTÍ A MLÁDEŽE

Co přitahuje adolescenty do světa internetu? Jak internet a sociální sítě ovlivňují sociální život dětí a mládeže? Jaké jsou výhody a rizika zkoumání této nové oblasti? Těmito otázkami se zabývá například americký psycholog John Suler, který přináší zajímavý pohled na adolescenty v prostředí sociálních sítí. V následující kapitole se budu blíže věnovat několika funkcím internetu v sociálním životě dětí a mladých lidí, které Suler popisuje ve své knize "The Psychology of Cyberspace".

4.1 Experimentování s identitou

Podle Říčana (2004) nalézt identitu znamená znát odpověď na otázku, kdo jsem, rozumět svým citům, vědět kam patřím, kam směřuji, čemu doopravdy věřím a co je smyslem mého života.

„Hledání a vytváření identity není jen záležitostí adolescence, nýbrž celého života. Základy zvolna rostou už od raného dětství – a na druhé straně i celý vývoj osobnosti v dospělém věku můžeme chápat jako ujasňování a upevňování, případně přetváření identity“ (Říčan, 2004, s. 216).

My všichni se tedy celý život potýkáme s otázkou „Kdo jsme“. Dospívající se potýkají s tím, kdo jsou. Obzvláště pro adolescenty je to velmi intenzivní záležitost a pokládají si otázky typu „Co jsem zač? Co chci dělat se svým životem? Jaké vztahy chci?“ Hledání odpovědí na tyto otázky není vůbec snadné a některé z odpovědí lze nalézt právě v kyberprostoru.

4.2 Intimita a sounáležitost

Další oblastí je podle Sulera (2005) intimita a sounáležitost. Během dospívání lidé intenzivně experimentují s novými intimními vztahy. Vyhledávají kamarády a skupiny lidí, kde nacházejí pochopení a mají zde pocit sounáležitosti. Všechny tyto vztahy jsou součástí objevování vlastní identity. V prostředí internetu nacházejí tito mladí lidé neomezené množství lidí a skupin s různými hodnotami a zájmy (Suler, 2005).

Mladí lidé se prostřednictvím sociální sítě mohou spojit s lidmi, kteří mají podobné zájmy. Virtuální prostředí jim navíc může pomoci vyjadřovat emoce a zároveň získat jakýsi odstup od emocí reálných (Šmahel, 2003).

4.3 Prostor pro sebe prezentaci

Suler (2005) říká, že ve většině případů mají všichni uživatelé na internetu stejný prostor pro sebe prezentaci. Všichni mají na začátku stejné podmínky bez ohledu na postavení, bohatství, rasu, pohlaví, atd. Vliv, který má daný uživatel na ostatní se dále odvíjí od jeho komunikačních dovedností, vytrvalosti, kvality představ aj.

Odeslání zprávy na blog, diskusní vývěsku nebo sociální síť sleduje nespočet uživatelů. Stále stoupá také počet tzv. blogerů a blogerek – tzn. lidí, kteří vedou jakýsi internetový deník s konkrétním zaměřením např. na módu, cestování apod.

4.4 Multiplicita vztahů

V prostředí sociálních sítí může člověk relativně snadno komunikovat s více lidmi z různých míst najednou. Internetové prostředí mu umožňuje navázat mnoho kontaktů v krátkém časovém období.

Proč si vybírat jen některé lidi a jiné ne? Pro děti a mladé lidi je toto zajímavý mezilidský jev v oblasti sociálních vztahů. On-line prostor jim umožňuje rozvoj více vztahů. Suler (2005) hovoří o tzv. nevědomé preferenci a přirovnává tento mechanismus k cukrárně. Internet a jeho nástroje pro vyhledávání, filtrování a kontaktování konkrétní osoby vybírá skupiny osob se stejnými zájmy a motivuje tak uživatele při výběru přátel. Navádí uživatele ke specifickým typům lidí a ocitáme se v pomyslné cukrárně, kde si můžeme vybírat přátele podle našich přání (Suler, 2005).

4.5 Separace od rodičů a rodiny

Hledání vlastní identity u adolescentů jde ruku v ruce s jejich snahou oddělit se od svých rodičů. Chtějí být nezávislí a rozhodovat sami o sobě. Je to náročný proces

a kyberprostor je úžasné místo pro splnění těchto potřeb, zvláště když jejich rodiče nevědí o internetu téměř nic. Na druhé straně mají dospívající z procesu separace také trochu obavy. Uvědomují si, že spoléhat se na rodiče a staré zvyklosti s sebou také nese určité výhody. Podle Sulera (2005) je internet pro děti a mladé lidi velmi fascinující mimo jiné tím, že jim umožňuje poznat nové lidi, dělat zajímavé věci i objevovat svět a zároveň zůstat doma.

5 SEBEPOJETÍ A IDENTITA

Adolescence je období, kdy se mění, utváří a částečně i stabilizuje sebezpojetí. Otázky týkající se vlastního „já“ adolescentů nabývají klíčového významu. Přitom dospívající hledá sám sebe, kolísá ve svém sebevědomí a sebeoceňování. Jeho kognitivní procesy, především zobecňování, abstrakce jsou však na úrovni dospělosti. Získávání dalších zkušeností a vědomostí postupně umožňuje objektivní pohled na sebe i na okolní svět (Taxová, 1987).

Tyrlík a Macek (2010) říkají, že sebezpojetí zahrnuje představy, myšlenky a z nich vyplývající soudy, které člověka chová sám o sobě, které mají osobní relevanci a menší či větší subjektivní důležitost. Předmětné tedy je, co si uvědomujeme jako náležející k sobě samému, co je obsahem naší zkušenosti se sebou samým.

Tyrlík a Macek dále říkají, že... *„Identita je smysluplná psychologická kategorie, označující určitou specifickou kvalitu sebereflexe, která generuje pocity, představy a myšlenky, které jsou pro člověka důležité v určité etapě jeho života v určitém sociálním a kulturním kontextu“* (Tyrlík, Macek, 2010, s. 6). Obecně lze tedy říci, že jde především o smysluplnost vlastní existence. Konkrétní parametry smysluplnosti dodávají společenské standardy dané kultury, interpersonální a sociální vazby a na vše je nutné nahlížet s ohledem na konkrétní vývojovou etapu života, ve které se dané dítě nachází.

Vágnerová (2005) říká, že sebezpojetí je reprezentováno komplexním obrazem vlastního já. S představou o sobě samém souvisí sebehodnocení, sebedůvěra a sebeúcta a také sebeláska.

Základem sebehodnocení je znalost vlastních kompetencí, zkušenost s úspěchem i neúspěchem. Sebehodnocení se může vztahovat k různým projevům a kritériem pro jejich hodnocení se mohou stát společensky uznávané normy. Jednání těchto lidí je oceněno v případě, že se chovají podle těchto norem a toto hodnocení jim slouží jako zpětná vazba, která podporuje pozitivní sebehodnocení (Vágnerová, 2005).

Hodnocení se může zakládat i na srovnání sebe samého s někým jiným. Toto hodnocení se může projevit například ve vývojovém období puberty. V tomto období si dospívající člověk začíná aktivně vytvářet vlastní identitu a potřebuje nějaké vzory. Ideální model je daný osobní preferencí a jeho významem je především to, že určuje obecnější zaměření člověka (Vágnerová, 2005).

Sebehodnocení dává obrazu vlastního já určitou hodnotu. Vědomí vlastních kompetencí se projevuje jako představa vlastních možností a očekávání jisté úspěšnosti. To se odráží na míře sebedůvěry a sebeúcty. Míra sebedůvěry se projevuje v tom, jaké cíle si dospívající jedinec stanoví. Přijatelná sebedůvěra také znamená, že si je člověk vědom své svobodné vůle, odpovědnosti a tedy i možnosti nějak ovlivnit svůj život (Vágnerová, 2005).

Míra sebedůvěry zároveň spoluvytváří názor na zvládnutelnost dané situace. Pokud je míra sebedůvěry nízká, je náročnost situace přeceněna. Nízká sebedůvěra se projevuje také jako tzv. naučená bezmocnost. V tomto případě člověk nevěří, že by mohl danou situaci a její výsledek nějak ovlivnit, a proto raději rezignuje. Význam neúspěchu je přeceňován a případný úspěch je vnímán jako náhoda. Následkem toho dochází k poklesu aktivity a neefektivnosti práce. To se může projevit např. ve škole, kdy děti po neúspěchu rezignují na své studijní výsledky, přestávají se snažit zvládat nové učivo a mohou se dostat do dlouhodobých problémů (Vágnerová, 2005).

Součástí postoje k sobě samému je také citový vztah, sebeláska. Ta se projevuje v důvěře a úctě k vlastní osobě. Vyjadřuje ji míra sebeakceptace. Jde zejména o potřebu víry ve správnost a smysl svých pocitů i vlastních rozhodnutí a také o sebedůvěru (Vágnerová, 2005).

5.1 Identita adolescentů

Zajímavé je, že identita adolescentů v sobě obsahuje také představu budoucnosti, do které se promítají důležitá rozhodnutí, v čem se daný jedinec bude dále angažovat. Tyto závazky mají souvislost se zodpovědností za něco nebo za někoho a zároveň důvěrou ve správnost této volby.

S tímto vývojovým stádiem se pojí také pojem „sociální identita“, který se zaměřuje na ty obsahy identity, které se týkají vědomí členství v nějaké skupině. Patří sem i vědomí určitých sociálních rolí. Další obsahové aspekty identity se označují jako „osobní identita“. Obsahy označované jako osobní a sociální identita se tedy vzájemně prolínají (Tyrlik, Macek, 2010).

Pojem sociální identity souvisí s tématem sociálního náležení či začlenění a sociálního vyloučení. S potřebou začlenění se objevuje řada emocí, prožitků a postojů, které se vážou na konkrétní jednání. Člověk má potřebu vztahů a potřebuje zaujmout svou pozici ve skupině. Kořeny této potřeby můžeme spatřovat v hledání bezpečí a připoutání k pečující osobě v raném dětství (teorie vazby J. Bowlbyho). Postupem času se rozšiřuje okruh osob, vůči kterým dítě potřebu náležení vztahuje (Tyrlik, Macek, 2010).

Jedním z atributů potřeby někam náležet je skutečnost, že lidé potřebují časté interakce s druhými, které jim v ideálním případě zabezpečují dostatek pozitivních emocí a příjemných zážitků.

Pro naši práci je sociální aspekt identity adolescentů velmi důležitý, protože záleží, do kterých skupin se dospívající sám zařazuje a jak se cítí být akceptován ve vlastní rodině. Dalším aspektem je to, že jedinec musí věřit, že osoba nebo skupina, ke které se vztahuje, má o něj zájem. Ztráta vazby má negativní následky na zdravotní stav dospívajících a může být základem psychických a sociálních problémů. Podle Macka (2010) většinou mají odmítnutí jedinci zájem o vytvoření nových vztahů, ale nechtějí riskovat další nepříjetí, a proto se interakcím s druhými raději vyhýbají.

Problematika náležení souvisí s teoriemi sociální identity, které dávají do souvislosti vědomí náležení k určité skupině s emoční a hodnotovou významností tohoto členství pro vlastní sebehodnocení. Vlastní sebehodnocení posiluje například skupinová konformita, která může dětem a mladým lidem poskytovat ochranu směrem k autoritám (Macek, 2003).

Sebepojetí obsahuje charakteristiky, kterými se jednatlivec vymezuje ve vztahu k druhým. V širším slova smyslu označuje souhrn představ a hodnoticích soudů, které si o sobě daný jedinec utváří a které si uchovává v paměti. Identita se odlišuje tím, že je definicí sebe sama, kým člověk je. Mladí lidé vyrůstají v kontaktu s informačními komunikačními technologiemi, které jim poskytují specifický prostor k vypořádání se s představami o vlastním já. Prostředí internetu se vyznačuje anonymitou a svou přítomnost vyjadřujeme nejrůznějšími prostředky.

6 PREVENCE RIZIK SPOJENÝCH S POUŽÍVÁNÍM INTERNETU

Moderní komunikační technologie jsou součástí našeho každodenního života. Počítače, internet a další moderní technologie mohou mít vliv také na vývoj lidské osobnosti. Tato kapitola přibližuje vliv internetu na formování osobnosti a poukazuje na důležitou roli preventivních kroků pro snížení rizik.

V dnešní době se děti setkávají s internetem od nejtělejšího dětství. Karásková Ulbertová (2012) uvádí, že více než polovina dětí ve věku deseti až třinácti let má svůj vlastní počítač a 44 % dětí v tomto věku používá internet na svých mobilních telefonech. 47 % dětí ve věku osmi až devíti let komunikuje se svými kamarády prostřednictvím internetu. J. R. Smith ze společnosti AVG Technologies říká, že děti jsou v dnešní době aktivní na internetu v tak raném věku, že si už kolem jedenácti let osvojily technické dovednosti dospělých. Stále ale nedosáhly odpovídající intelektuální a emocionální zralosti, která je potřebná ke správným rozhodnutím, kterým musí na internetu čelit (www.researchnow.com).

Kombinace vysoké počítačové gramotnosti a neznalosti rizik, která jsou s využíváním internetu spojena, může být pro děti velmi nebezpečná. V této situaci je velmi důležitá role rodičů a pedagogů, kteří by měli s dětmi o rizikovém chování na internetu otevřeně mluvit tak, aby si dítě uvědomilo možná rizika a nebezpečné důsledky. Prevence je výrazně efektivnější než řešení již vzniklé krizové situace.

Základem při komunikaci dítěte s rodičem nebo pedagogem je otevřenost. Zároveň je nutné, aby dospělí měli povědomí o rizicích i bezpečnostních pravidlech používání internetu, protože jedině tak může být prevence efektivní. Za tímto účelem mohou využít odborné publikace nebo webové stránky, které se zabývají touto problematikou. O některých z nich pojednávají následující podkapitoly.

6.1 Bezpečný internet.cz

Pro bezpečí na internetu je třeba dodržovat důležité zásady. Upozorňovat na rizika spojená s internetem si klade za cíl například projekt *Bezpečný internet.cz*. Tento

projekt oslovuje různé skupiny uživatelů a zdarma jim pomáhá vytvářet správné návyky spojené s bezpečností na internetu (www.bezpecnyinternet.cz).

Projekt Bezpečný internet srozumitelnou formou seznamuje děti s jednoduchými zásadami bezpečí na internetu. Za tímto účelem bylo sestaveno Desatero bezpečného internetu, které obsahuje následující rady:

- Nedávej nikomu adresu ani telefon. Nevíš, kdo se skrývá za monitorem na druhé straně.
- Neposílej nikomu, koho neznáš, svou fotografii a už vůbec ne intimní. Svou intimní fotku neposílej ani kamarádovi nebo kamarádce – nikdy nevíš, co s ní může někdy udělat.
- Udržuj hesla v tajnosti, nesděluj je ani blízkému kamarádovi.
- Nikdy neodpovídej na neslušné, hrubé nebo vulgární maily a vzkazy. Ignoruj je.
- Nedomlouvej si schůzku přes internet, aniž bys o tom řekl někomu jinému.
- Pokud narazíš na obrázek, video nebo e-mail, který tě šokuje, opusť webovou stránku.
- Svěř se dospělému, pokud tě stránky nebo něčí vzkazy uvedou do rozpaků, nebo tě dokonce vyděsí.
- Nedej šanci virům. Neotvírej přílohu zprávy, která přišla z neznámé adresy.
- Nevěř žádné informaci, kterou na internetu získáš.
- Když se s někým nechceš bavit, nebav se.

6.2 Nebud' oběť!

Další z webových stránek, které se zaměřují na prevenci rizik internetu, je stránka Nebud' oběť.cz, kterou provozuje občanské sdružení Rizika internetu a komunikačních technologií. Zaměřuje se na preventivní osvětu žáků základních škol, pedagogů a rodičů. Cílem je varovat před možným zneužitím osobních údajů a seznamovat s novými fenomény kyberprostoru, jakými jsou například happy slapping⁵ nebo grooming⁶. Za tímto účelem občanské sdružení natáčí různá videa a vytváří komixové příběhy (www.nebudobet.cz).

6.3 E-bezpečí

Dalším významným projektem je E-Bezpečí. Jedná se o celorepublikový projekt zaměřený na prevenci, vzdělávání, výzkum, intervenci a osvětu spojenou s rizikovým chováním na internetu a souvisejícími fenomény. Projekt je realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého ve spolupráci s dalšími organizacemi.

Projekt se zaměřuje na terénní práci a pořádání vzdělávacích akcí se zaměřením na prevenci. Mezi cílové skupiny projektu patří především žáci základních škol a jejich učitelé, policisté (městská policie, Policie ČR), manažeři prevence kriminality, vychovatelé a rodiče (www.e-bezpeci.cz).

⁵ happy slapping (šťastné, spokojené fackování) - Ataky se vyznačují nebývalou zákeřností, která je hnána touhou získat co nejvíce šokující agresivní a „obdivuhodné“ video (<http://www.nebudobet.cz>).

⁶Pojem kybergrooming překládáme jako kyberkrášení a označujeme jím jednání osoby, která se snaží zmanipulovat vyhlédnutou oběť a donutit ji k osobní schůzce (<http://www.nebudobet.cz>).

7 SALESIÁNSKÉ STŘEDISKO MLÁDEŽE – DŮM DĚTÍ A MLÁDEŽE PLZEŇ

V následující kapitole se budu věnovat popisu organizace, ve které bude realizováno výzkumné šetření.

7.1 Přiblížení organizace

Salesiánské středisko mládeže – dům dětí a mládeže Plzeň je školská právnická osoba, jejímž zřizovatelem je Salesiánská provincie Praha. Mezi programy salesiánského střediska v Plzni patří nízkoprahový klub Vzducholod', centrum pomoci Střecha, Zájmové kroužky, Vstup do světa práce a klub Balón, ve kterém pracuji jako pedagog volného času.

Jednotlivé programy střediska primárně přispívají k celostnímu rozvoji dětí a mládeže a řídí se principy preventivního výchovného systému italského kněze dona Boska. Jan Bosko během svého působení pomáhal mladým lidem, kteří neměli rodinné zázemí a podporu. Zaměřoval se na mladé lidi bez domova, kteří neměli vzdělání. Usiloval o jejich rozvoj a svou činnost postupně institucionalizoval a položil základní myšlenky salesiánské pedagogiky (Kaplánek, 2012).

Středisko realizuje preventivní a výchovné programy pro děti a mládež ohrožené sociálním vyloučením. V České republice najdeme podobná střediska také v Českých Budějovicích, Praze, Pardubicích, Teplicích, Rumburku, Ostravě, Brně a Zlíně. Salesiánská zařízení různého typu jsou ve 133-ti zemích světa.

7.2 Otevřený klub Balón

Otevřené kluby se od těch nízkoprahových v mnoha aspektech liší. Například vstupné pro klienty jednotlivých zařízení je rozdílné. Zatímco nízkoprahová centra musí být ze zákona pro své klienty zcela bezplatná, u otevřených klubů je možnost vybírat registrační poplatek – částky nebývají nijak vysoké (většinou se jedná o cenu kolem 50 korun za rok, či pololetí).

Další rozdíl tkví v tom, že otevřené kluby by měly sloužit k naplnění volného času dětí a mládeže, zatímco nízkoprahové kluby by se měly více zaměřovat na rizikovou mládež a předcházení konkrétním sociálně-patologickým jevům. Nízkoprahové kluby se specializují na užší cílovou skupinu dětí, které by mohly mít problémy s nežádoucím chováním. Otevřený klub má tedy širší cílovou skupinu, která je omezená pouze věkem. Mohou ho tedy navštěvovat i děti, které se nepotýkají s žádnými problémy, ale volnější způsob trávení volného času jim vyhovuje více než klasický zájmový kroužek, na kterém by se zaměřovaly pouze na jednu aktivitu. Otevřené kluby fungují především jako primární prevence před vznikem rizikových jevů u mládeže, která by potenciálně mohla páchat sociálně patologické skutky (Hofbauer, 2004).

Dalším rozdílem může být personální obsazení. Otevřený klub mohou obsluhovat kromě pedagogů volného času i studenti nebo externí spolupracovníci. V nízkoprahových klubech je nutná přítomnost profesionálů a odborníků – sociálních pracovníků. Na rozdíl od zaměstnanců nízkoprahových klubů, pracovníci otevřeného klubu se příliš nezabývají krizovou intervencí, případovou prací nebo streetworkem. Zaměstnanci otevřeného klubu mají v popisu své práce především kontaktní práci s klientem. Celkově má pracovník otevřeného klubu blíže k vychovateli a pedagogovi, než sociálnímu pracovníkovi, jak je tomu v případě nízkoprahových center (Hofbauer, 2004).

Nízkoprahové kluby jsou zpravidla registrovanou sociální službou, a proto se musí řídit standardy kvality sociálních služeb - dokumenty, které upravují kvalitu sociálních služeb (Bednářová, Pelech, 2003).

Kaplánek (2012) uvádí, že pokud chtějí střediska mládeže uspokojit sociální a vzdělávací potřeby mladých lidí, měla by splňovat alespoň částečně následující předpoklady:

- poskytovat možnost přístupu pro každého
- vyznačovat se nízkoprahovostí
- rozvíjet osobnost a učit se vztahům

- vytvářet projekty a nabídky pro skupiny
- zabývat se sociální prací se skupinami
- nabízet vzdělávací a kulturní programy
- učit demokracii
- jít za těmi, kteří pomoc potřebují
- prezentovat činnost na veřejnosti
- angažovat se ve společenském a politickém životě.

Klub Balón je otevřený klub s cílovou skupinou od 8 do 15 let, který je určen pro děti, které mají svůj volný čas organizovaný částečně nebo vůbec. Mezi základní principy naší práce v klubu patří především individuální přístup a snaha o dlouhodobost vytvářených vazeb. Pracovníci klubu Balón se tak jako v ostatních programech řídí principy salesiánské pedagogiky.

K tomu, aby mohly děti klub navštěvovat, není nutná žádná registrace, vyplnění přihlášky je dobrovolné. Přihláška podepsaná zákonným zástupcem je potřebná pouze pro soutěžení v celoroční bodovací soutěži, o které bude řeč v jedné z následujících podkapitol. Základní nabídka klubu je bezplatná. Cílem klubu je rozvíjení osobnosti a získávání nových dovedností každého návštěvníka, objevování jeho vlastní identity a smysluplné využití volného času. V klubu mají děti možnost prožívat svůj volný čas nestrukturovaným i strukturovaným způsobem. Výběr aktivit je na jedné straně na uvážení dětí, na straně druhé jsou jim nabídnuty pravidelné aktivity, jako je vaření, výuka práce s počítačem, hudební aktivity, organizované sportovní aktivity, stolní hry, výtvarné tvoření apod.

Otevřenost vůči veřejnosti znamená průhlednost – každý se může dozvědět, co se dělá a proč. Otevřenost zájmům dětí a mládeže znamená, že se činnost orientuje primárně na potřeby mladých a ne na dosažení cílů, které mají dospělí. Požadavkem přitom zůstává transparentnost výchovných cílů, jejichž naplnění je možné pouze na základě svobodné participace účastníka (Kaplánek, 2012).

Návštěvníci mohou klub volně navštívit v jeho otevírací době a vybírat si z různých aktivit. Mohou si zahrát stolní hry, zasportovat si, zazpívat, zatančit apod. Na každý měsíc je vytvářen kalendář akcí, do kterého jsou zaznamenány pravidelné aktivity – počítače, sport, výtvarné tvoření, stolní hry a vaření. Kromě pravidelných aktivit jsou v kalendáři sportovní turnaje, taneční nebo jiné soutěže a workshopy.

Děti se také mohou účastnit akcí probíhajících mimo klub. Jedná se například o návštěvu kina, plavání, různé výlety do přírody i za kulturou. Dvakrát ročně pořádá klub příměstský tábor – o jarních a letních prázdninách.

K účasti na jednotlivých aktivitách jsou děti motivovány prostřednictvím Velké bodovací soutěže, která probíhá během celého roku. Účast v soutěži není povinná, účastní se jí pouze děti, které přinesou rodiči podepsanou přihlášku. Účastníci získávají body za účast v klubu, pravidelných aktivitách, ve workshopech, soutěžích a různých akcích. Každý měsíc probíhá vyhlášení výsledků. Deset soutěžících s nejvyšším počtem bodů za daný měsíc získá odměnu v podobě výletu do kina, pizzy nebo jiného překvapení. Od začátku tohoto školního roku je v soutěži přibližně 80 dětí. Každé z nich má svou soutěžní kartičku, na které jsou zaznamenávány body za jednotlivé aktivity. Díky tomu mají pracovníci přehled o tom, kterých aktivit se děti nejčastěji zúčastňují a které jsou pro ně atraktivní.

Přidělování bodů děti motivuje k tomu, aby si vybraly některou ze zvolených aktivit a k získávání nových poznatků a dovedností, které se jim mohou hodit ve škole i v běžném životě.

8 VÝZKUMNÁ ČÁST PRÁCE

Výzkum je metoda získávání informací z určitého vzorku. Na jeho základě můžeme usuzovat o postojích, preferencích, potřebách, očekáváních či chování respondentů.

V následující části práce se budu věnovat výzkumnému problému, cílům této práce a výzkumným otázkám. Tato kapitola čtenáře dále seznamuje se strategií výzkumu, výzkumným vzorkem, metodami sběru dat a interpretací dat.

8.1 Výzkumný problém, cíle práce, výzkumné otázky a hypotézy

Výzkumný problém je empirického charakteru a zabývá se riziky sociálních sítí v souvislosti s jejich používáním ve volnočasových klubech v Plzni. Vycházíme z výše stanoveného výzkumného problému, ze kterého byl odvozen hlavní výzkumný cíl práce, kterým je „zjistit, do jaké míry děti ve volnočasových klubech v Plzni vnímají internet jako bezpečné místo pro řešení svých problémů“.

Sociologický a sociálně psychologický empirický výzkum za pomoci konkrétních metod a technik získává reálná empirická data a zpracovává je. Poskytuje nám podklady pro teoretickou práci i pro rozhodování v realitě. Získávaná data mohou mít zdroj bezprostředně v realitě, v tomto případě jde o data primární. Pokud jsou data zaznamenávána dříve a v daný okamžik jsou znovu vyvolána, jde o data sekundární (Surynek, Komárková, Kašparová, 2001).

V případě této práce se tedy jedná o data primární, která odráží zkoumanou realitu.

Problém, který ve svém výzkumu řeším, je vnímání sociální sítě jako bezpečného prostoru pro řešení problémů dětí a mladých lidí a rizika spojená s užíváním internetu a sociálních sítí. Hlavní výzkumnou otázkou je:

Vnímají děti ve volnočasových klubech v Plzni internet jako bezpečné místo pro řešení svých problémů?

Podotázkami, kterými podpořím hlavní výzkumnou otázku, jsou:

Uvědomují si děti a mládež ve volnočasových klubech v Plzni, kdo všechno má přístup k informacím, které na sociální síti zveřejňují?

Uvědomují si děti a mládež ve volnočasových klubech v Plzni rizika spojená s užíváním sociálních sítí?

Stanovenými hypotézami jsou:

H1: Děti ve volnočasových klubech v Plzni vnímají sociální síť jako bezpečný prostor pro řešení svých problémů.

H2: Děti ve volnočasových klubech v Plzni si neuvědomují, kdo všechno má přístup k informacím, které na sociální síti zveřejňují.

8.2 Strategie výzkumu

Vzhledem k výzkumnému problému a cílům práce, bude výzkum kvantitativního charakteru. Kvantitativní výzkum jsem zvolila s ohledem na cílovou skupinu a potřebný objem dat. Kvantitativní metody sběru dat nám umožňují oslovit větší skupinu respondentů a zároveň zachovat jejich anonymitu.

Podle Surynka (2001) lze kvantitativní výzkum realizovat tehdy, jde-li o jevy relativně jednoduché⁷ a do určité míry poznané. V tomto druhu výzkumu se nesleduje, zda sociální nebo sociálně psychický jev existuje, co obsahuje, jaká je jeho struktura, jaké jsou jeho vlastnosti a faktory, které s ním souvisejí. Kvantitativní výzkum je zaměřen na charakteristiky jevů, kterými jsou rozsah výskytu, frekvence a intenzita. Úkolem tohoto typu výzkumu je měření výše uvedených charakteristik a jejich souvislostí (Surynek, Komárková, Kašparová, 2001).

Kvantitativní výzkum nám umožňuje zjišťovat názory a postoje respondentů a jejich chování. Závěry nečiníme z analýzy reality, ale na základě jejího popisu nebo

⁷ Jednoduché jevy nejsou skryty smyslovému poznávání a mají jednoznačný výraz (Surynek a kol., 2001)

záznamu. Podstatné je, že závěry plynoucí z výzkumného šetření mohou být platné jen pro prostředí, ze kterého data vzešla (Surynek, Komárková, Kašparová, 2001).

8.3 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor byl tvořen dětmi a mladými lidmi, kteří navštěvují volnočasové kluby v Plzni. Respondenty byly děti ve školním věku 6-15 let. Celkem se mi vrátilo 145 vyplněných dotazníků. Dotazníkové šetření probíhalo v lednu 2015. Sociální sítě užívají téměř všichni návštěvníci těchto volnočasových klubů, rozdílné jsou pouze jejich časové možnosti – doba, kterou mohou na sociální síti trávit. To je dáno pravidly klubu, i sociálním statutem a nastavením rodiny, ze které pocházejí. Část z nich žije na ubytovnách a ve vyloučených lokalitách, kde není připojení k internetu běžnou záležitostí.

Převážně se jedná o děti ze sociálně slabších rodin, které mají svůj volný čas organizovaný částečně nebo vůbec, případně jsou v organizaci svého volného času finančně, sociálně, rodinně či výchovně znevýhodněny.

8.4 Metody sběru dat

Metodou sběru dat v této práci je dotazníkové šetření.

Surynek (2001) říká, že v případě dotazování je tvůrcem reality a zdrojem informací dotazovaný nebo je s realitou v bezprostředním kontaktu. Informace, které z dotazníkového šetření vyšly, jsou data primární, a jsou tedy přímým záznamem sociální a sociálně psychické reality (Surynek, Komárková, Kašparová, 2001).

Při sestavování dotazníku je třeba promyslet si jeho cíl a podle toho sestavit otázky. Dotazník je anonymní, což může přispět k tomu, aby byli respondenti více upřímní. Tuto metodu sběru dat řadíme mezi metody subjektivní. Respondent tedy může různým způsobem volit své odpovědi tak, aby vypadal společensky lepší nebo horší (Surynek, 2001).

Surynek (2001) říká, že dotazování může probíhat různými způsoby. Při tzv. písemném dotazování je respondentovi zaslán dotazník poštou nebo anketou uvedenou např. v novinách. Tento způsob dotazování umožňuje oslovit široký okruh respondentů a zároveň zamezuje tomu, že by tazatel mohl mít vliv na odpovědi dotazovaného. Nevýhodou ale bývá nízká návratnost dotazníků.

Dalším způsobem je tzv. osobní dotazování. Jedná se o rozhovor dvou osob, kdy tazatel klade respondentovi přesně formulované, předem připravené otázky. Tento způsob umožňuje vazbu mezi tazatelem a respondentem, motivaci dětí k odpovědím a možnost upřesnit význam otázek.

Dalšími možnostmi jsou také telefonické a elektronické dotazování, které však nejsou vyhovující pro účely tohoto výzkumného šetření, a proto se jim zde nebudu blíže věnovat.

Dotazník jsem sestavovala podle vlastní konstrukce výhradně pro účely tohoto výzkumu. Při sestavování dotazníku jsem se snažila dbát na to, aby byl srozumitelný a neobsahoval tzv. sugestivní otázky, které by ovlivňovaly názor respondenta. Dotazník obsahuje 15 otázek, které jsou uzavřené. Respondenti vybírali z předem připravených odpovědí, které nabízejí tázanému volbu mezi dvěma či více možnými odpověďmi.

Uspořádání otázek by mělo z pohledu respondenta tvořit uzavřený logický celek. Chráska (2010) říká, že nejprve by měly být pokládány jednoduché otázky. V dotazníku se objevují nominální otázky, které poskytují slovně vyjádřené odpovědi a měřítkové otázky, které umožňují měřit zkoumaný jev pomocí kvantitativní stupnice. Dotazník obsahuje také vícehodnotové otázky, které umožňují více variant odpovědí.

V rámci dotazníkového šetření jsem oslovila pracovníky tří neziskových organizací v Plzni, které provozují volnočasové kluby pro děti a mládež, a požádala je o spolupráci a povolení realizovat u nich výzkumné šetření. S ohledem na skutečnost, že děti a mladí lidé v Plzni většinou navštěvují současně více volnočasových zařízení a odpovědi jednoho respondenta by se tedy mohly ve výzkumu objevit vícekrát, bylo nakonec dotazníkové šetření realizováno pouze v Salesiánském středisku mládeže –

DDM Plzeň. To, že data pochází pouze z naší organizace, nám umožňuje s nimi dále pracovat a využít je jako podklad pro plánování programu zaměřeného na prevenci netolismu.

8.5 Interpretace dat

V následující kapitole budou prezentovány výsledky dotazníkového šetření. Bude dodrženo pořadí, ve kterém byly otázky předkládány respondentům. Dotazník vyplnilo 145 respondentů.

Pro větší srozumitelnost a přehlednost jsou u jednotlivých otázek uvedeny tabulky a grafy, které znázorňují výsledné hodnoty.

První dvě otázky se týkaly pohlaví a věku respondentů. Dotazník vyplnilo 63 chlapců a 82 dívek ve věku 7 až 15 let. Jednalo se převážně o děti ve věku 10 až 13 let. Věkové rozdělení respondentů ukazuje tabulka č. 2.

Kategorie	Četnost odpovědí	Četnost odpovědí v %
Chlapec	63	43
Dívka	82	57

Tab. 1: Pohlaví respondentů

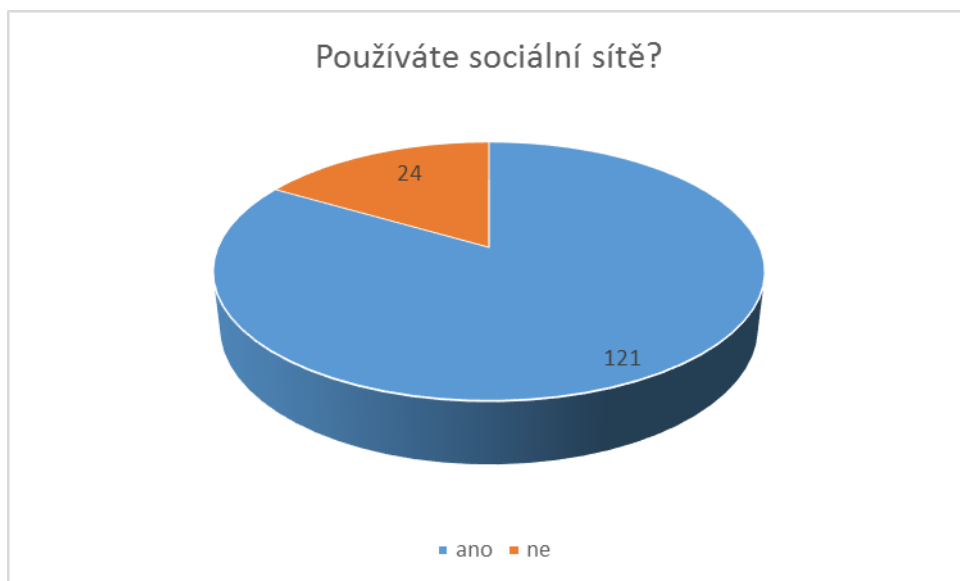
Kategorie	Četnost odpovědí	Četnost odpovědí v %
7 – 9 let	26	18
10 – 11 let	57	39
12 – 13 let	48	33
14 – 15 let	14	10

Tab. 2: Věk respondentů

Na třetí otázku „Používáte sociální sítě?“ odpovědělo 24 respondentů záporně. Na další otázky tedy odpovědělo 121 respondentů.

Kategorie	Četnost odpovědí	Četnost odpovědí v %
ano	121	83
ne	24	17

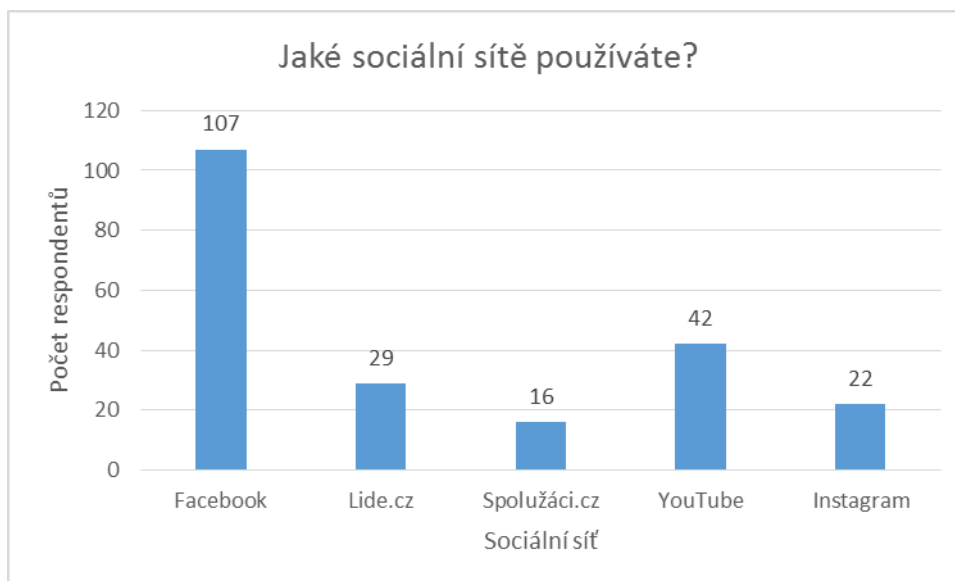
Tab. 3: Aktivita na sociálních sítích

Čtvrtá otázka se týkala druhu sociálních sítí, které děti používají. Respondenti měli možnost vybrat více možností. Nejvíce respondentů zvolilo Facebook. To koresponduje s analýzou aktivity sociálních sítí analytické společnosti Global Web Index, podle které má Facebook nejvíce aktivních uživatelů. České sociální sítě jako Lide.cz nebo Spolužáci.cz, umožňující sdílení vzkazů, fotek, kontaktů a dokumentů se současnými či bývalými spolužáky, nejsou tak hojně využívány jako Facebook. Mezi další oblíbené sociální sítě, které děti samy uvedly mezi dalšími možnostmi, jsou Instagram a YouTube. Četnost odpovědí v procentech vyjadřuje procento respondentů, kteří využívají danou sociální síť.

Kategorie	Četnost odpovědí	Četnost odpovědí v %
Facebook	107	88
Lide.cz	29	24
Spolužáci.cz	16	13
YouTube	42	35
Instagram	22	18

Tab. 4: Nejčastěji používané sociální sítě

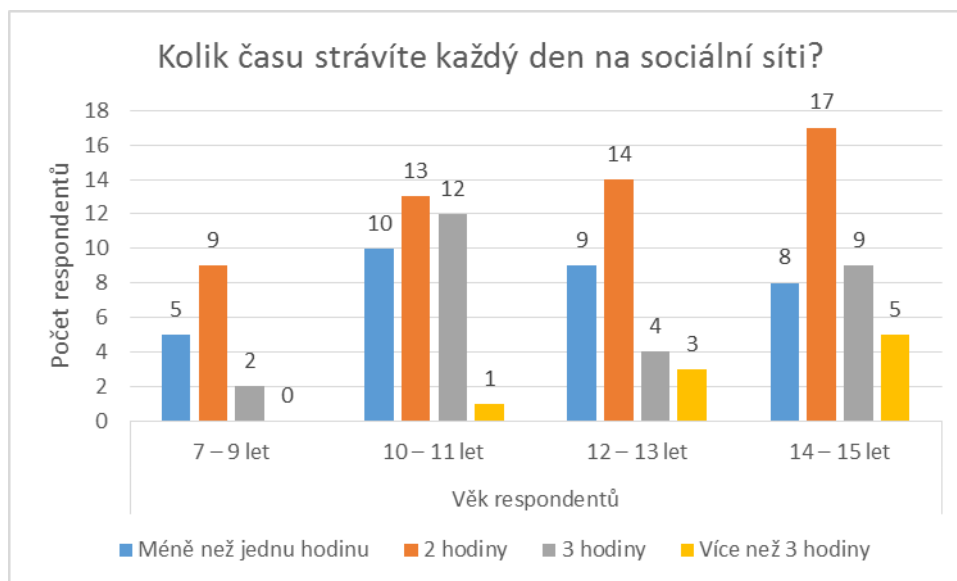

Pátá otázka zjišťuje, kolik času tráví respondenti na sociálních sítích. Výsledky jsou uvedeny v tabulce číslo pět.

Kulhánek si myslí, že internet a televize v dnešní době často nahrazují kontakt s rodiči a vrstevníky. Kulhánek říká, že optimální čas, který by mělo dítě u internetu strávit nelze přesně stanovit, protože souvisí s věkem a dalšími aktivitami dítěte. Důležité je to, aby rodiče a pedagogové limitovali čas, který děti na internetu tráví a zároveň kontrolovali aplikace a webové stránky, které děti navštěvují. Existuje například program „Logopedie“, který může být pro děti prospěšný. Také YouTube podle Kulhánka nabízí mnoho zajímavých videí, které mohou děti rozvíjet a naučit je nové dovednosti. Důležité je podle něj také to, aby šli rodiče dětem příkladem a sami netrávili příliš mnoho času u počítače a chytrého telefonu (Kulhánek, 2014).

Časová dotace	Věk respondentů			
	7 – 9 let	10 – 11 let	12 – 13 let	14 – 15 let
Méně než jednu hodinu	5	10	9	8
2 hodiny	9	13	14	17
3 hodiny	2	12	4	9
Více než 3 hodiny	0	1	3	5

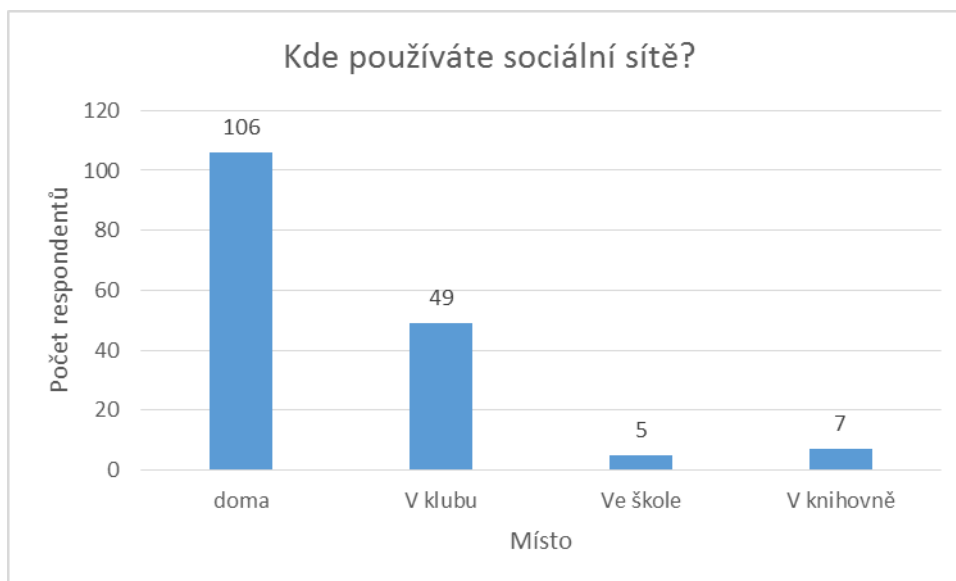
Tab. 5: Průměrný čas strávený na sociální síti každý den

Na jakém místě děti nejčastěji tráví čas na sociálních sítích, zjišťuje šestá otázka. Respondenti měli možnost vybrat více možností. Mezi nejčastější odpovědi patří domov a volnočasový klub. Neustále stoupá počet domácností, které vlastní počítač s připojením k internetu. Podle údajů Českého statistického úřadu (ČSÚ) se počet domácností připojených k internetu za posledních šest let více než zdvojnásobil. Výrazně častěji si počítač pořizují domácnosti s dětmi (92 procent) než domácnosti bez dětí (59 procent). K internetu se Češi připojují i ze svých přenosných zařízení - nejčastěji z mobilního telefonu. Jak potvrzuje ČSÚ největší podíl uživatelů připojujících se k internetu z mobilu je mezi mladšími ročníky. Stále tedy stoupá dostupnost internetu a sociální sítě jsou pro děti součástí každodenního života (www.czso.cz).

Kategorie	Četnost odpovědí	Četnost odpovědí v %
Doma	106	88
V klubu	49	40
Ve škole	5	4
V knihovně	7	6

Tab. 6: Místo, kde děti nejčastěji používají sociální sítě

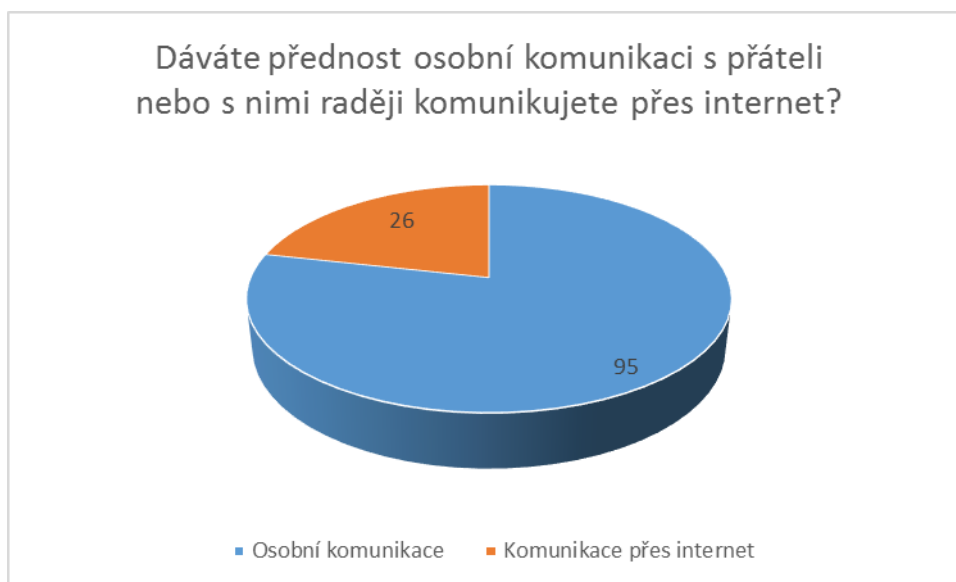

Sedmá otázka zjišťuje, zda děti preferují osobní komunikaci s přáteli nebo komunikaci přes internet. 79 % respondentů uvádí, že upřednostňuje osobní komunikaci. 21 % dětí a mladých lidí dává přednost specifickému virtuálnímu prostředí. Podle Šmahela (2003) nabízí virtuální prostředí větší otevřenost a boří komunikační bariéry. Mladí lidé zde mohou najít možnost svobodného projevení sebe sama, svých názorů, pocitů a tužeb. On-line prostředí zároveň redukuje úzkost. Mizí komplexy a strach, což opět směřuje k možnosti více se projevit a být více otevřený. Šmahel dále poukazuje na to, že dospívající v prostředí internetu pocítují absenci sankcí ze strany osoby, se kterou právě komunikují. Zároveň zažívají pocit fyzického bezpečí, protože osoby, se kterými komunikují, většinou nejsou fyzicky přítomné a nemohou je bezprostředně ohrozit (Šmahel, 2003).

Také možnost snadného ukončení kontaktu ve virtuálním prostředí je pro dospívající velmi důležitá. Pokud se pro ně komunikace stává nepříjemnou nebo ohrožující, nejsou nuceni v komunikaci pokračovat (Šmahel, 2003).

Kategorie	Četnost odpovědí	Četnost odpovědí v %
Osobní komunikace	95	79
Komunikace přes internet	26	21

Tab. 7: Způsob komunikace

Osmá otázka řeší virtuální přátelství a kontakt s lidmi, které respondenti osobně neznají. Většina dětí uvádí, že má ve svých kontaktech také osoby, se kterými se v reálném světě neznají. Přidávání lidí do seznamu přátel či přijímání žádostí o přátelství musí mít určitá pravidla, stejně jako když si vybíráme přátele v běžném životě. Pro některé jedince však hraje velkou roli kvantita přátel, je pro ně důležité mít co nejvíce přátel. Děti si však často neuvědomují, že současně s přijetím přátelství umožňují danému člověku také přístup ke svému profilu. Navíc jsou většinou ochotné s cizími lidmi komunikovat, odpovídat na jejich otázky a případně si s nimi domlouvat osobní schůzky. To je velmi nebezpečné vzhledem ke skutečnosti, že ve virtuálním světě si nikdy nemůžeme být jisti tím, kdo sedí na druhé straně. On-line prostředí umožňuje to, že se lidé nemusí jednoznačně identifikovat s tím, co ve virtuálním světě vytváří, co tam píše a kým jsou.

Svou přítomnost v prostředí internetu vyjadřují lidé různými způsoby. Ševčíková a Šmahel (2010) pracují s pojmem tzv. virtuální identity. Konstrukce virtuální identity zahrnuje například to, jakou přezdívku si zvolíme a co do působení na internetu vkládáme. Virtuální identita přátel na sociálních sítích je pro děti reprezentací dané osoby. Podstatné však je, že tato virtuální identita není ekvivalentem k psychologické definici identity. Ne vše, co v prostředí internetu prezentujeme, musíme nutně vztahovat k naší vlastní identitě, k prožitku, že jsem to já (Tyrlík, Ševčíková, Šmahel, 2010).

Díky svým specifickým nabízí internet širokou škálu možností konstrukce virtuální identity. Pro děti a dospívající může být velmi obtížné uvědomit si skutečnost, že si jejich přátelé na internetu mohou přisuzovat takové vlastnosti, které ve skutečnosti nemají a které jsou požadovány za žádoucí a jsou pro druhé nějakým způsobem atraktivní (Tyrlík, Ševčíková, Šmahel, 2010).

Šmahel (2003) upozorňuje také na skutečnost, že se do virtuální identity mohou do značné míry otiskovat naše vědomá i nevědomá přání. Z toho vyplývá, že internetová identita nemusí reflektovat celistvost daného jedince v jeho fyzickém životě.

Počet respondentů, kteří se na sociálních sítích přátelí s lidmi, které v reálném světě neznají, znázorňuje následující graf.

Kategorie	Četnost odpovědí	Četnost odpovědí v %
ano	73	60
ne	48	40

Tab. 8: Přátelství s lidmi, které respondenti osobně neznají

Do jaké míry o sobě děti na internetu uvádějí pravdivé informace, zjišťuje devátá otázka. Anonymita v on-line prostředí a oddělení virtuálního světa od reálného umožňuje dětem a dospívajícím více riskovat a experimentovat s jejich identitou na internetu (Valentine, Holloway, 2002).

K experimentování s virtuální identitou a uvádění nepravdivých informací o vlastní osobě mají větší tendenci dospívající, kteří se cítí osamoceni a v reálném světě nemají mnoho přátel. To může do značné míry korespondovat také se zázemím našich respondentů. Děti z klubu pocházejí většinou z neúplných nebo problémových rodin. Vlivem častého stěhování a střídání škol přichází také o své spolužáky a přátele a jejich rodinné a vztahové zázemí může být značně nestabilní. Internetové prostředí jim tedy může poskytovat jakousi jistotu a ochranu před osamoceností (Valentine, Holloway, 2002).

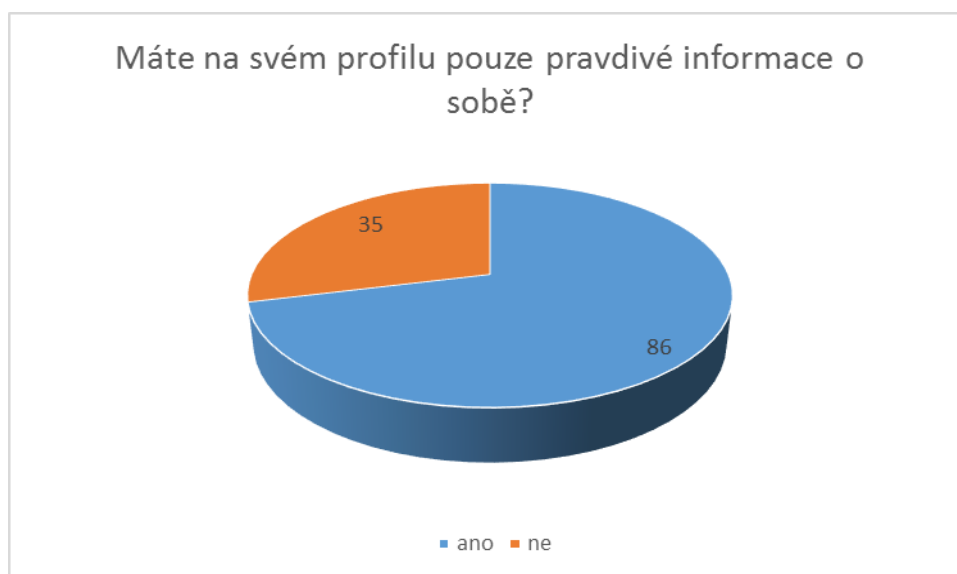
McCarthy (2013) dále upozorňuje na to, jak je důležité, aby děti nelhaly o svém věku a pohybovaly se ve skupině svých vrstevníků. V opačném případě jim hrozí, že se dostanou do diskuzí, na které nejsou emocionálně zralé.

Ševčíková a Šmahel (2002) uvádí, že co se týká míry experimentování s virtuální identitou a lhaní na internetu, nebyly zpozorovány žádné rozdíly mezi dívkami

a chlapci. Také v našem výzkumu je vyvážený počet dívek a chlapců, kteří přiznávají, že o sobě na sociálních sítích uvádějí nepravdivé informace, jak ukazuje následující graf.

Kategorie	Četnost odpovědí	Četnost odpovědí v %
Ano	86	71
Ne	35	29

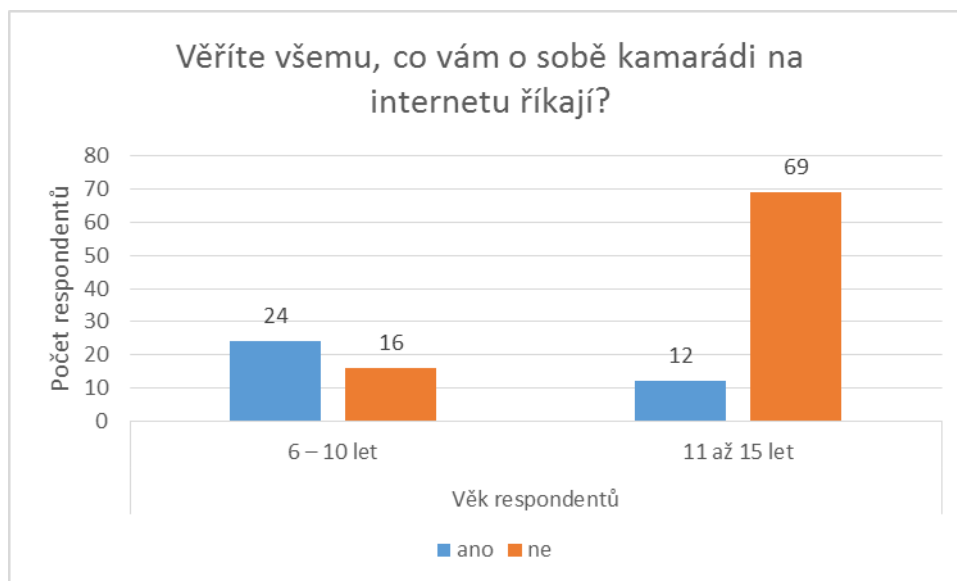
Tab. 9: Pravdivost informací o vlastní osobě

S předchozí otázkou souvisí také otázka číslo deset, která řeší, zda respondenti věří všemu, co jim o sobě přátelé na internetu říkají. Absence obrany proti rizikům sociálních sítí souvisí s věkem uživatelů. Čím jsou děti mladší, tím jsou důvěřivější a otevřenější.

Odpověď	Věk respondentů	
	6 - 10 let	11 - 15 let
Ano	24	12
Ne	16	69

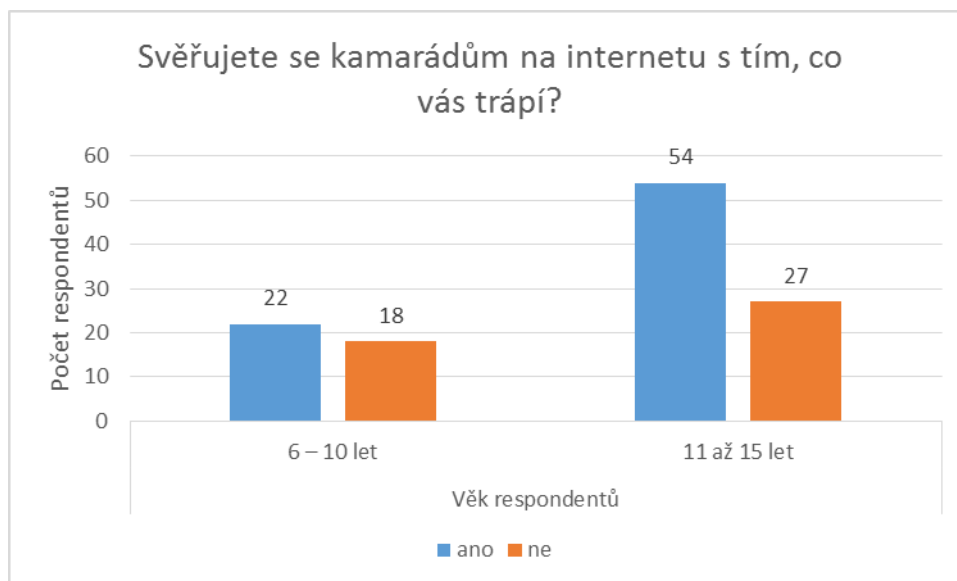
Tab. 10: Víra v to, že ostatní o sobě uvádí pravdivé informace

S důvěrou souvisí také jedenáctá otázka „Svěřujete se kamarádům na internetu s tím, co vás trápí?“. Většina dětí potvrzuje, že se svěřuje se svými problémy kamarádům na internetu. Dle průzkumu 3. Lékařské fakulty Univerzity Karlovy více než polovina českých dětí poskytne osobní informace o sobě samém i o své rodině a svých blízkých člověku, kterého znají pouze prostřednictvím internetu. Podle odborníků jsou české děti velmi důvěřivé.

Odpověď	Věk respondentů	
	6 - 10 let	11 - 15 let
Ano	22	54
Ne	18	27

Tab. 11: Vnímání internetu jako bezpečného prostoru

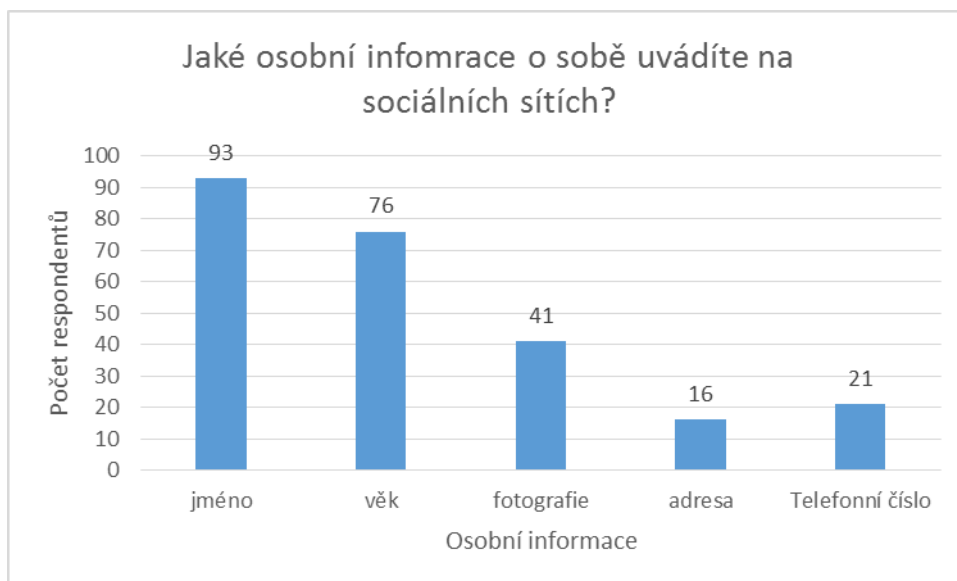

Dvanáctá otázka zjišťuje, jaké osobní údaje děti uvádějí na sociálních sítích. U této otázky respondenti mohli zvolit více nabízených možností. Telefonní číslo a adresu uvádí na sociálních sítích jen malé procento respondentů. Domnívám se, že děti mají na paměti základní zásady bezpečného používání internetu, se kterými se v posledních letech setkávají na školách i ve volnočasových klubech v rámci preventivních programů. Často od svých pedagogů slyší rady, aby v prostředí internetu nezveřejňovali adresu, telefonní číslo ani školu, kam chodí. Přesto děti v realitě děti na některé důležité zásady zapomínají.

Pro přehlednost jsou odpovědi zachyceny v následující tabulce a grafu:

Kategorie	Četnost odpovědí	Četnost odpovědí v %
Jméno	93	77
Věk	76	63
Fotografie	41	34
Adresa	16	13
Telefonní číslo	21	17

Tab. 12: Osobní údaje, které děti uvádějí na sociálních sítích

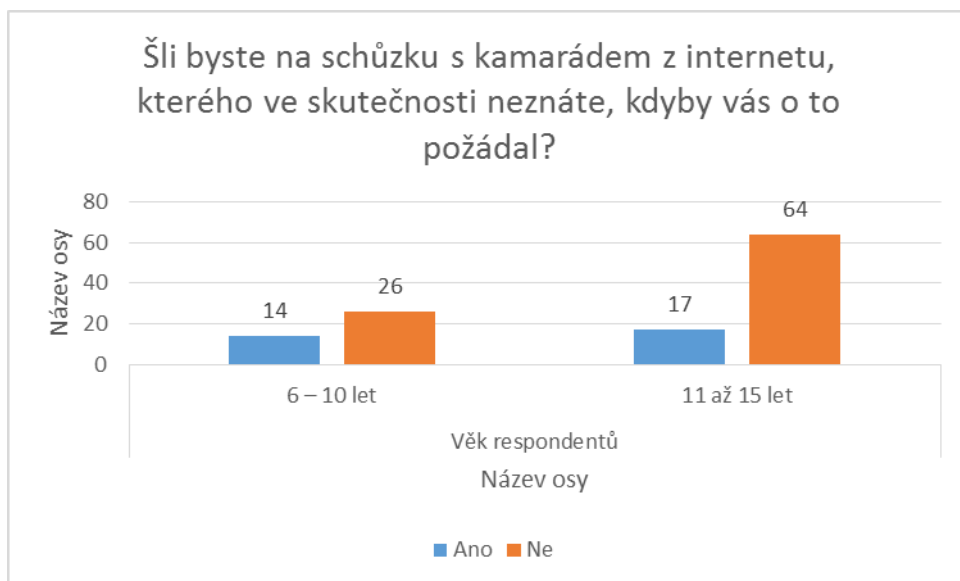

I přes existenci preventivních programů jsou děti velmi důvěřivé a v praxi často zapomínají na zásady bezpečného používání internetu. Nedávné průzkumy přinesly skutečně šokující data o chování dětí v on-line prostředí. Podle výsledků studie 3. Lékařské fakulty Univerzity Karlovy třetina školáků přiznává, že se někdy setkala s člověkem, kterého předtím znali jen přes internet.

Většina dětí v našem průzkumu uvádí, že by s cizím člověkem na schůzku nešly. Konkrétně se jedná o 65 % dětí od 6 do 10 let a 79 % dětí ve věku 11 až 15 let.

Odpověď	Věk respondentů	
	6 - 10 let	11 - 15 let
Ano	14	17
Ne	26	64

Tab. 13: Ochota jít na schůzku s cizími lidmi

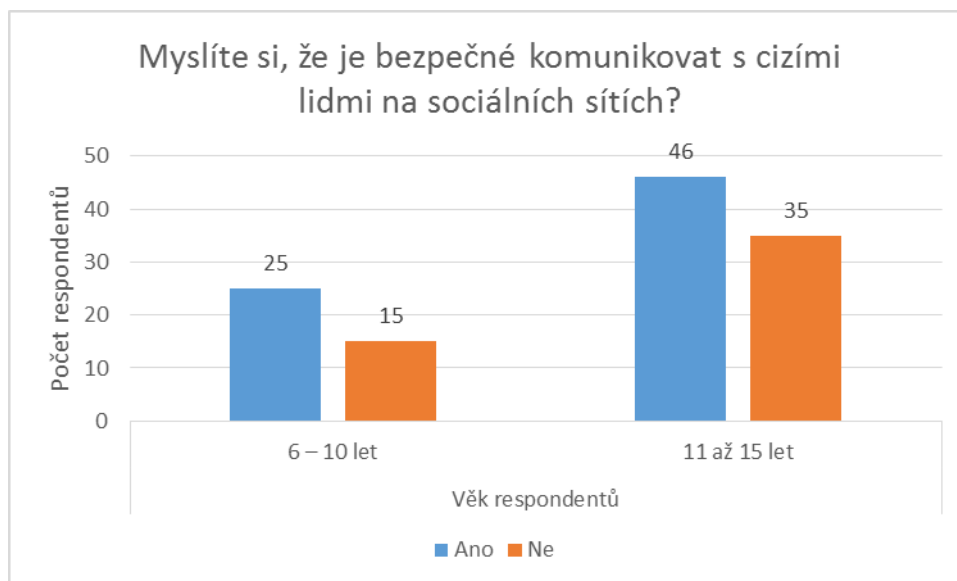

Čtrnáctá otázka se zabývá tím, nakolik děti vnímají komunikaci s cizími lidmi na sociálních sítích jako bezpečnou. U dětí v obou věkových kategoriích převažuje názor, že je toto počínání bezpečné. Pouze 38 % dětí ve věku 6 až 10 let a 45 % dětí ve věku 11 až 15 let si myslí, že tento kontakt s cizími lidmi není bezpečný.

Jak již bylo řečeno, děti jsou často velmi důvěřivé, a neuvědomují si, že on-line komunikace může být snadno zneužita. Zejména pokud si je do přátel přidá někdo, kdo vypadá jako jejich vrstevník, a prezentuje se atraktivními fotografiemi.

Odpověď	Věk respondentů	
	6 - 10 let	11 - 15 let
Ano	25	46
Ne	15	35

Tab. 14: Jak je komunikace s cizími lidmi bezpečná

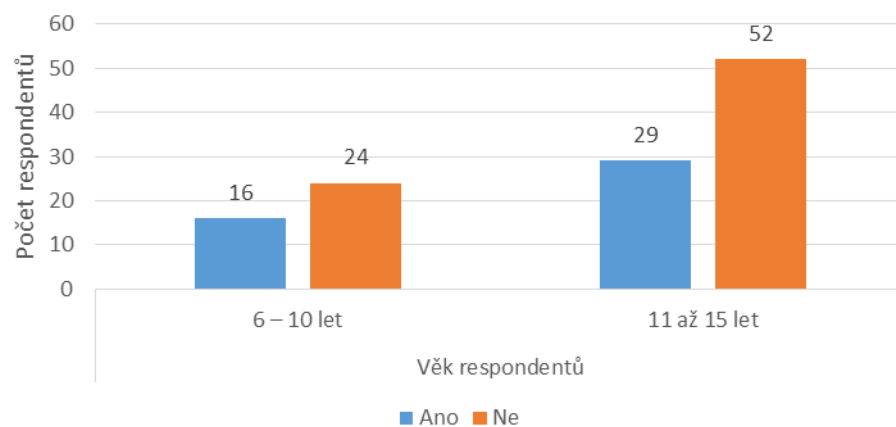
Poslední otázka se zaměřuje na to, jak děti vnímají zabezpečení svých osobních informací a dalších materiálů na sociálních sítích. Lidé často předpokládají, že fotografie, zprávy a statusy, které sdílí na svých stránkách, jsou přístupné pouze jejich přátelům. Po důkladném prostudování podmínek užívání však zjistíte, že sociální sítě nezaručují, že vámi nahraná data nebudou přístupná neautorizovaným osobám. Pokud jednou něco na internet vložíte, zůstávají tato data dohledatelná i potom, co je smažete.

Respondenti odpovídali na otázku „Myslíte si, že informace o vás může na internetu sledovat ještě někdo jiný než vy a vaši přátelé? 24 dětí ve věku 6 až 10 let a 52 dětí ve věku 11 až 15 let odpovědělo záporně a myslí si, že jejich data mohou sledovat pouze jejich přátelé. Odpovědi jsou zaznamenány v grafu.

Odpověď	Věk respondentů	
	6 - 10 let	11 - 15 let
Ano	16	29
Ne	24	52

Tab. 15: Zabezpečení osobních informací a dalšího obsahu

Myslíte si, že informace o vás může na internetu sledovat ještě někdo jiný než vy a vaši přátelé?

8.6 Ověřování hypotéz

Podle Chrásky (2010) v kvantitativně zaměřených výzkumech ověřujeme hypotézy o vztazích mezi proměnnými. Tyto hypotézy jsou vyjádřeny jako tzv. věcné hypotézy. Věcnými hypotézami v tomto výzkumu jsou následující hypotézy:

Hypotéza č. 1: Děti ve volnočasových klubech v Plzni vnímají sociální síť jako bezpečný prostor pro řešení svých problémů.

Hypotéza č. 2: Děti ve volnočasových klubech v Plzni si neuvědomují, kdo všechno má přístup k informacím, které na sociální síti zveřejňují.

Abychom mohli tyto hypotézy ověřovat pomocí statistických metod, převádějí se na tzv. statistické hypotézy. Jedná se o hypotetická tvrzení vyjádřená statistickými termíny. K výše uvedeným věcným hypotézám můžeme stanovit následující statistické hypotézy:

Hypotéza č. 1: Počet dětí ve volnočasových klubech v Plzni, které vnímají sociální síť jako bezpečný prostor pro řešení svých problémů, je vyšší než počet dětí, které sociální síť nevnímají jako bezpečný prostor.

Hypotéza č. 2: Počet dětí ve volnočasových klubech v Plzni, které si neuvědomují, kdo všechno má přístup k jejich informacím, je vyšší než počet dětí, které si tuto skutečnost uvědomují.

Chráska (2010) říká, že statistickou hypotézu neověřujeme samu o sobě, ale postavíme ji proti jinému tvrzení. Toto tvrzení nazýváme nulová hypotéza. Jedná se o domněnku, která tvrdí, že mezi proměnnými, které zkoumáme, není vztah.

Jestliže tedy ověřujeme statistickou hypotézu č. 1, vyjádřenou jako $X_a > X_b$, potom ji testujeme proti nulové hypotéze, která tvrdí, že $X_a = X_b$.

Druhou statistickou hypotézu můžeme vyjádřit jako $X_c > X_d$ a budeme ji testovat proti nulové hypotéze, která říká, že $X_c = X_d$.

Pokud je možné nulovou hypotézu odmítnout, přijímáme druhou z hypotéz, kterou označujeme jako tzv. alternativní hypotézu. Alternativní hypotéza tedy popírá platnost nulové hypotézy.

Dalším krokem při testování statistických hypotéz je určení hladiny významnosti testu. Jelikož testovanou hypotézu vždy přijímáme nebo zamítáme na základě výsledků náhodného výběru, může být zamítnutí nulové hypotézy správné i nesprávné. Můžeme se dopustit dvou druhů chyb.

- chyba 1. druhu α - zamítneme hypotézu H_0 , když tato hypotéza platí

- chyba 2. druhu β - nesprávně přijmeme hypotézu H_0 , když tato hypotéza neplatí

Snažíme se o to, aby pravděpodobnost chyb byla co nejmenší. Za tímto účelem si předem zvolíme chybu α - tzv. hladinu významnosti testu. Obvykle se používá hladina významnosti 0,05 a tím dostaneme 95 % jistotu správného rozhodnutí.

To, zda děti vnímají internet jako bezpečný prostor pro řešení svých problémů, zjišťuje jedenáctá otázka. 54 dětí ve věku 11 až 15 let a 22 dětí ve věku 6 až 10 let vnímá internet jako bezpečný prostor. Pouze 27 dětí ve věku 11 až 15 let a 18 dětí ve věku 6 až 10 let odpovědělo na tuto otázku záporně. Jelikož počet dětí, které vnímají internet jako bezpečný prostor, je vyšší než počet dětí, které tento prostor nevnímají jako bezpečný, potvrdila se hypotéza č. 1.

Druhou hypotézu ověřuje patnáctá otázka dotazníku. Na otázku „Myslíte si, že informace o vás může na internetu sledovat ještě někdo jiný než vy a vaši přátelé?“ odpovědělo 24 dětí ve věku 6 až 10 let a 52 dětí ve věku 11 až 15 let záporně a myslí si, že jejich data mohou sledovat pouze jejich přátelé. Pouze 16 dětí ve věku 6 až 10 let a 29 dětí ve věku 11 až 15 let si myslí, že jejich informace sledují také další lidé. Potvrdila se tedy hypotéza č. 2.

8.7 Shrnutí výsledků

Cílem této práce bylo zjistit, do jaké míry si děti a mladí lidé ve volnočasových klubech v Plzni uvědomují rizika sociálních sítí a vnímají internet jako bezpečné místo pro řešení svých problémů. Výsledky dotazníkového šetření ukazují, že děti vnímají internet jako bezpečný prostor. Důvody, proč může být internet vnímán jako bezpečné místo, jsou uvedeny v teoretické části této práce.

Podle četných studií jsou děti obecně velmi důvěřivé, ochotné sdělovat své osobní údaje a svěřovat se se svými problémy cizím lidem. Až dvě třetiny dětí nemají žádnou kontrolu ze strany svých rodičů (Šmahel, 2003).

Mezi nejhojněji využívané sociální sítě patří zejména Facebook a YouTube. České sociální sítě jako Lide.cz nebo Spolužáci.cz jsou naopak na ústupu. Místem, kde se děti nejčastěji připojují k internetu je domov a volnočasový klub. Překvapivě málo respondentů uvádí, že se na sociální síť připojuje ve škole. Tento výsledek je pravděpodobně dán tím, že ve škole děti nemají tolik volného prostoru vybírat si, jaké webové stránky budou navštěvovat a počítač využívají spíše ke zvyšování počítačové gramotnosti v hodinách informatiky.

Výzkum dále ukazuje, že děti preferují osobní komunikaci s přáteli před komunikací přes internet. 79 % respondentů uvádí, že upřednostňuje osobní komunikaci. 21 % dětí a mladých lidí dává přednost specifickému virtuálnímu prostředí.

60 % dětí uvádí, že se na sociální síti přátelí také s lidmi, které v reálném světě neznají. S virtuálním přátelstvím je spojeno velké riziko, že děti navážou komunikaci s člověkem, který se může vydávat za někoho jiného. Děti si také často neuvědomují, že současně s přijetím přátelství umožňují danému člověku také přístup ke svému profilu.

Z osobních informací děti na internetu nejčastěji uvádějí své jméno, věk a fotografie. Telefonní číslo a adresu uvádí na sociálních sítích jen malé procento

respondentů. Je však potřeba děti neustále podporovat v obezřetnosti při zveřejňování osobních informací, zejména adresy bydliště, fotografií apod.

Většina dětí v našem průzkumu uvádí, že by s cizím člověkem na schůzku nešly. Konkrétně se jedná o 65 % dětí od 6 do 10 let a 79 % dětí ve věku 11 až 15 let. Děti se však často vystavují nebezpečí tzv. kybergroomingu. Snahou kybergromerů je vyvolat falešnou důvěru a přimět oběti k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky může být v krajním případě fyzické násilí na oěti či jiné zneužití (Šmahaj, 2014).

S tímto problémem souvisí také druhá výzkumná hypotéza, která tvrdí, že děti ve volnočasových klubech v Plzni si neuvědomují, kdo všechno má přístup k informacím, které na sociální síti zveřejňují.

9 DISKUSE

Snahou výzkumného šetření bylo získat odpověď na otázku, zda děti ve volnočasových klubech v Plzni vnímají internet jako bezpečný prostor pro řešení svých problémů. Jako pedagog volného času v otevřeném klubu vnímám působení dětí na internetu jako velmi aktuální a důležité téma.

Vzhledem k tomu, že byl výzkum realizován pouze v jednom volnočasovém zařízení, není možné výsledky rozšířit na širší populaci. Získaná data jsou ale cenná pro naši organizaci a budou využita pro další práci s našimi klienty. Na jaře tohoto školního roku budeme realizovat workshopy a tématické hry zaměřené na prevenci. Převážná část programu bude směřovat právě k prevenci netolismu a rizik spojených s využíváním internetu.

Téma vnímání internetu jako bezpečného prostoru dle mého názoru úzce souvisí s otázkou, zda je možné být na internetu sám sebou. Odpověď na tuto otázku hledá ve svém výzkumu také Šmahel (2003). Jeho respondenti uvádějí, že jsou na internetu sami sebou a nepřetvařují se. Šmahel však upozorňuje na to, že dospívající člověk se v on-line prostředí stává jiným, aniž by to sám chtěl nebo si to uvědomoval. Nad svou on-line identitou tedy nemáme úplnou kontrolu. Internet tedy může být vnímán jako bezpečné prostředí, kde děti pociťují svobodu, nezávislost a stává se pro ně místem, kde mohou projevit sebe sama, své názory a přání. Mohou mít pocit, že se v tomto prostředí mohou projevit a je zde o ně zájem. Z tohoto důvodu pravděpodobně také vnímají internet jako bezpečné místo pro řešení svých problémů.

Ze Šmahelova výzkumu vyplývá také to, v internetové komunikaci má člověk více času na rozmyšlení odpovědi a získává tak pocit, že má lepší vyjadřovací schopnosti a lépe formuluje své názory. Některé děti v našem volnočasovém klubu trpí vadami řeči a internetová komunikace pro ně může být příjemnější. Podstatnou skutečností při vnímání internetu jako bezpečného prostoru je dle mého názoru také to, že ve virtuálním prostředí není fyzicky sdílen společný prostor. Neosobnost virtuální komunikace může být vnímána negativně, ale může také přinášet jisté výhody. V reálném prostředí může při komunikaci stačit pouhá fyzická přítomnost jiné osoby,

které se svěřujeme. V on-line prostředí je očekávána odpověď, protože nemůžeme obdržet žádné neverbální signály.

Podle Šmahela (2003) nám virtuální prostředí umožňuje také to, že se zde můžeme stát vlastním ideálem – dochází k idealizování sebe sama. Může to být zúsobeno vědomou motivací nebo také změnou já, která může probíhat bez vlastní vůle. Člověk se tak mění v osobu okouzující, neodolatelnou a má pocit, že se v on-line prostředí stává lepším, než je v realitě a děje se tak, aniž by o to usiloval.

Se zajímavým pohledem na rizika sociálních sítí přichází vědci z Institutu výzkumu dětí, mládeže a rodiny Masarykovy univerzity. Ti říkají, že dětské vnímání rizik internetu se často výrazně liší od toho, co považují za škodlivé a problematické dospělí. Některé jevy, které se na první pohled zdají škodlivé, podle nich nemusejí mít na děti nutně negativní dopady. Může se jednat o zkušenosti spojené s vývojovými potřebami dětí, zejména s objevováním identity. Duševní vývoj mladých lidí se totiž odehrává také ve virtuálním prostředí.

Kombinace vysoké počítačové gramotnosti a neznalosti rizik, která jsou s využíváním internetu spojena, může být pro děti velmi nebezpečná. Mnoho informací ze sociálních sítí je naprosto nerelevantních. Rodiče a pedagogové by zároveň měli jít dětem příkladem a netrávit u počítače příliš mnoho času. Je důležité nebýt pořád on-line a pro některé dospělé je to těžký úkol, aniž si to uvědomují. Nabídka jiného kvalitního volnočasového programu ze strany dospělých může být pro děti dobrým odrazovým můstkem pro to, aby si později byly schopné samy vyhledávat vhodné aktivity a nestaly se závislými na internetu.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce sledovala na svých stránkách problematiku rizik internetových sociálních sítí v souvislosti s tím, jak si tato rizika uvědomují děti ve volnočasových klubech v Plzni. V dnešním světě jsou uživateli moderních komunikačních technologií převážně děti a mladí lidé a internet může výrazně ovlivňovat jejich životy.

S mladým věkem je spojena také vyšší míra naivity, neopatrnosti a důvěřivosti. Tyto vlastnosti mohou být v souvislosti s používáním informačních komunikačních technologií velmi rizikové a nebezpečné. V dospívání je mladý člověk plný ideálů a to se odráží také ve virtuálním světě. Mladí lidé si chtějí zkusit, jaké to je být ideálem, a pokud se jim to nedaří v reálném světě, mohou to zkusit v tom virtuálním.

Zároveň musíme přihlédnout k situaci dětí, které navštěvují volnočasové kluby. Často se jedná o děti, které jsou sociálně vyloučené, nemají přátele ani fungující rodinné zázemí. Virtuální prostor jim může poskytovat šanci změnit nepříznivé stránky jejich životů a být těmi, kterými by chtěli být. Specifické prostředí internetu je vnímáno jako místo bez zábran, které dětem může poskytnout pocit bezpečí, odreagování i zábavu.

Z výzkumného šetření vyplývá potřeba zaměřit další práci s dětmi ve volnočasových klubech na problematiku virtuálního přátelství. Vytvořit falešnou identitu na sociální síti přitom není vůbec těžké. Na sociálních sítích totiž není vůbec těžké vytvořit zdání o čemkoliv. Je tedy potřeba mít na paměti, že sociální sítě se dají snadno zmanipulovat a ovlivnit.

Děkuji všem dětem a mladým lidem ze Salesiánského střediska mládeže v Plzni za spolupráci, kterou považuji za velmi přínosnou. Jako pracovnice tohoto volnočasového klubu doufám, že se společné chvíle strávené při realizaci výzkumu pozitivně projeví v dalším období a budeme společně nadále pracovat na preventivních tématech.

ABSTRAKT

Janouškovcová Pavla. 2015. *Uvědomování si rizik spojených se sociálními sítěmi u dětí ve volnočasových klubech v Plzni*. Plzeň. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce: PsLic. Jan Vyhnálek.

Klíčová slova: internet, sociální sítě, netolismus, kyberšikana, virtuální identita, děti, mládež, prevence

Hlavním tématem této diplomové práce byla tematika rizik spojených s užíváním sociálních sítí dětmi a mladými lidmi ve volnočasových klubech v Plzni. Teoretická část byla rozčleněna do několika kapitol, které se zabývají problematikou sociálních sítí (jejich vznikem, druhy a riziky), virtuálními vztahy, kyberšikanou, funkcemi sociálních sítí v životech dětí a mladých lidí, sebepojetím a identitou a prevencí bezpečnosti na internetu.

V praktické části byl čtenář seznámen se samotným zařízením. Dále byla popsána metodologie výzkumného šetření. Výzkumná část pak byla konkrétně zaměřena na uvědomování si rizik sociálních sítí a vnímání internetu jako bezpečného prostoru pro řešení problémů. Šetření bylo prováděno za využití výzkumné metody – dotazníkového šetření.

ABSTRACT

Awareness of the risks associated with social networks by children from leisure-time clubs in Pilsen.

Key words: internet, social networks, netholism, cyberbullying, virtual identity, children, young people, prevention

The main topic of this thesis was risks associated with social networks by children from leisure-time clubs in Pilsen. The theoretical part was divided into several chapters which deal with the social networks (with their genesis, types and risks), virtual relationships, cyberbullying, features of the social networks in lives of children and young people, self-concept and identity and rules of safe internet.

The practical part presents Salesian youth centre in Pilsen. The practical part describes the research methodology. The research is focused on awareness of risks associated with social networks and the internet as a safe space for solving children's problems. The survey was carried out by research method – the questionnaire.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BEDNÁŘOVÁ, Z.; PELECH, L. 2003. *Slabikář sociální práce na ulici – supervize, streetwork, financování*. Brno: Doplněk. ISBN 80-7239-148-8.
- DALLOZOVÁ, D.. 2002. *Lhaní*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-594-6.
- HOFBAUER, B. 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-927-5.
- CHRÁSKA, M. 2010. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- KAPLÁNEK, M.. 2012. *Výchova v salesiánském duchu*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0126-7.
- KONEČNÝ, Š. 2011. *Fenomén lhaní v prostředí internetu*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5488-2.
- KRČMÁŘOVÁ, B.; KARÁSKOVÁ ULBERTOVÁ, Z. a kol. 2012. *Děti a online rizika*. Praha: Sdružení Linka bezpečí. ISBN 978-80-904920-2-8.
- KULHÁNKOVÁ, H.; ČAMEK, J. 2010. *Fenomén Facebook*. Kladno: BigOak. ISBN 978-80-904764-0-0.
- MACEK, P. 2003. *Adolescence*. Praha: Portál. ISBN 80-17178-747-7.
- MCCARTHY, L.; WELDON-SIVIY, D. 2013. *Bud' pánem svého prostoru: Jak chránit sebe a své věci, když jste online*. Praha: cz.nic. ISBN 978-80-904248-6-9.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. 2001. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Praha: Tauris. ISBN 80-211-0372-8.
- MIOVSKÝ, M. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4 .
- PÁVKOVÁ, J. 2002. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-711-6.
- ROGERS, V. 2011. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele, žáky i studenty*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-984-2.
- ŘÍČAN, P. 2004. *Cesta životem*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-829-5.

SURYNEK, A.; KOMÁRKOVÁ, R.; KAŠPAROVÁ, E. 2001. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press. ISBN 80-7261-038-4.

ŠMAHAJ, J. 2014. *Kyberšikana jako společenský problém*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-4227-3.

ŠMAHEL, D. 2003. *Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha: Triton. ISBN 80-7254-360-1.

TAXOVÁ, J. 1987. *Pedagogickou psychologické zvláštnosti dospívání*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.

TYRLÍK, M. a kol. 2010. *Sebepojetí a identita v adolescenci: sociální a kulturní kontext*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5107-2.

VÁGNEROVÁ, M. 2005. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8.

ZEMANOVÁ, P.; RUČKOVÁ, Z. 2001. *Jak si zachovat zdraví u počítače*. Praha: Computer Press. ISBN 80-7226-546-6.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

BELSEY, B. 2008. Cyberbullying. [on-line]. Dostupné z: <http://cyberbullying.org>

Bezpečný internet. Rady pro bezpečné používání sociálních sítí. [on-line], [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/socialni-site/rady.aspx>

Česká asociace streetwork. 2008. *Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. [on line], [cit. 2014-12-18]. Dostupné z: http://www.streetwork.cz/images/download/Pojmoslovi_text.pdf

ČERMÁK, M. 2012. *#instantní svět. Češi objevují krásu Instagramu*. [on line], [cit. 2015-02-04]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/47339/instantni-svet-cesi-objevuji-krasu-instagramu.html>

Český statistický úřad. 2015. *Informační technologie*. [on line], [cit. 2015-02-18]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/produkty.nsf/podskupina?openform&:2012-E_4.01

E-bezpečí. 2014. Kyberšikana. [on-line]. [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://www.e-bezpeci.cz/>

KULHÁNEK, J. 2014. *Psychologické a psychoterapeutické služby pro děti i dospělé*. [on-line], [cit. 2015-02-16]. Dostupné z: <http://www.kulhanek-psycholog.cz/>

Nebud' oběť! 2015. *Netholismus*. [on-line], [cit. 2015-01-21]. Dostupné z: <http://www.nebudobet.cz/?cat=netholismus>

Objevit.cz. 2013. Sociální sítě a jejich vývoj – pohled do historie. [on-line], [cit. 2015-01-11]. Dostupné z: <http://objevit.cz/socialni-site-vyvoj-pohled-do-historie-t22280>

Research Now. 2011. Kids have adult tech skills; parents don't know it. [on-line], [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://www.researchnow.com/en-US/PressAndEvents/InTheNews/2011/11/cnet-kids-have-adult-tech-skills-parents-dont-know-it.aspx>

SULER, J. 2005. *The Psychology of Cyberspace*. [online], [cit. 2015-01-10]. Bristol: Policy Press. Dostupné z: <http://users.rider.edu/~suler/psyber/psyber.html>.

VALENTINE, G.; HOLLOWAY, S. 2002. Cyberkids? Exploring children's identities and social networks in on-line and off-line worlds. *Annals of the Association of American Geographers*. Dostupné z: <http://knowledgepublic.pbworks.com/f/cyberkids.pdf>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – Dotazník pro návštěvníky volnočasových klubů

Příloha 1 - Dotazník pro návštěvníky volnočasových klubů

1. Jaké je vaše pohlaví? chlapec/dívka
2. Věk: _____
3. Používáte sociální sítě (např. Facebook, Twitter, YouTube atd.)?
 - a) ano
 - b) ne
4. Jaké sociální sítě používáte? (můžete vybrat více možností)
 - a) Facebook
 - b) Lide.cz
 - c) Spolužáci.cz
 - d) jiné: _____
5. Kolik času strávíte každý den na sociální síti? (vyberte pouze jednu možnost)
 - a) méně než jednu hodinu
 - b) 2 hodiny
 - c) 3 hodiny
 - c) více než 3 hodiny
6. Kde používáte sociální sítě? (můžete vybrat více možností)
 - a) doma
 - b) v klubu
 - c) ve škole
 - d) jinde: _____
7. Dáváte přednost povídání s kamarády osobně nebo si s nimi raději píšete přes sociální sítě na internetu?
 - a) osobně
 - b) přes internet
8. Přátelíte se na sociální síti také s lidmi, které ve skutečnosti neznáte?
 - a) ano
 - b) ne
9. Máte na svém profilu pouze pravdivé informace o sobě?
 - a) ano
 - b) ne

10. Věříte tomu, co vám o sobě kamarádi na internetu říkají?

- a) ano
- b) ne

11. Svěřujete se kamarádům na internetu s tím, co vás trápí?

- a) ano
- b) ne

12. Jaké osobní údaje uvádíte na sociální síti? (můžete vybrat více možností)

- a) jméno
- b) věk
- c) vaše fotografie
- d) adresa
- e) telefonní číslo

13. Šli byste na schůzku s kamarádem z internetu, kterého ve skutečnosti neznáte, kdyby vás o to požádal?

- a) ano
- b) ne

14. Myslíte si, je nebezpečné komunikovat s cizími lidmi na sociálních sítích?

- a) ano
- b) ne

15. Myslíte si, že informace o vás může na internetu sledovat ještě někdo jiný než vy a vaši přátelé?

- a) ano
- b) ne

